

TUINKABOUTER MAGAZINE

Winter 2012-2013

Beste medekabouters,

Het tuinseizoen nadert zijn einde. De laatste oogst is bijna binnen. Nog één keer vlamt de tuin, om daarna in winterslaap te gaan. Terwijl jullie dit lezen, ben ik aan het puinruimen. De tuinen moeten winterklaar, de fruitbomen gesnoeid, de borders opgeruimd. Hard werken, maar dan kan ik volgend jaar met een schone lei beginnen. Nog even flink ertegenaan, en dan zal ik mijn moestuinen voorlopig niet meer zien. En dat komt goed uit, want over een week komt er hooggeplaatst bezoek!

Het oogsten, beschrijven en inpakken van al die nieuwe, verse zaden is een gigantisch karwei. Ik heb er mijn handen vol aan! Ook het plaatsen van al die informatie in de webwinkel, naast het bijhouden van het logboek, vergt behoorlijk wat tijd (en levert een fraaie muisarm op). Hoe dan ook, vóór de kerstdagen moet het gros van de nieuwe zaden voor jullie beschikbaar zijn. En ik kan je garanderen, er zitten snoepjes bij! Bijzondere soorten, soms zeldzaam of juist populair, voor iedere soort tuin, uit warme streken of juist heel geschikt voor ons klimaat, voor de sier of voor op bord: het komt allemaal aan bod.

Om jullie alvast in de stemming te brengen vind je als bijlage bij dit magazine een overzicht van wat je zoal kunt verwachten. Alleen in beeld, de rest kun je later lezen. Wil je bestellen? Dat kan altijd. Hier vind je de [webwinkel](#). Door alle drukte bedraagt de levertijd nu zo'n drie weken. Maar maak je geen zorgen, ze komen ruim voor het zaaiseizoen aan, ook voor de winterzaai!

Je zult inmiddels wel gemerkt hebben dat het me simpelweg niet lukt om iedere maand een magazine te maken. Daarom komt hij voortaan eens in de twee maanden (en in januari/februari helemaal niet), maar dan wel mooier en met extra veel informatie. Omdat ze op de website staan, kun je voortaan ook eerdere versies nog eens bekijken. Je mag hem ook doorsturen aan eenieder die ook interesse in tuinen heeft, hoe meer zielen hoe meer plezier.....

Omdat jullie zo lang op de volgende moeten wachten, is dit nummer (dat in het teken van de komende feestdagen staat) extra rijk gevuld: hagen planten, een kerstkrans uit eigen tuin, peperkoekhuisjes bouwen, de vogelkerstboom, cadeaus uit eigen keuken, gezond de winter door, een muur op het noorden, een wintertuin is helemaal niet saai, kuipplanen in de winter, vorstgevoelige planten beschermen, vogels voederen, bezoek een tuin in kerstsfeer, onderhoud van tuinmeubelen, bouw een dierenhotel, maak een herbarium. De thematuin is deze maand een "blauwe voorjaars-tuin". Bij allemaal beesjes kun je lezen over rooie rakkers. Ter lering ende vermaeck vind je her en der blokjes met volkomen zinloze feiten en weetjes over planten en dieren met als doel om tijdens de feestdagen je lachspieren in vorm te houden, ook na zware banketten, gezellige (?) familiebijeenkomsten, tegenvallende cadeaus en dieprode banksaldi.

Veel leesplezier!

Tuinkabouter

- ☺ Het kleinste gewervelde dier is een soort hengselvis. Het mannetje van deze soort is nog geen halve centimeter lang. Het vrouwtje is zo'n half miljoen keer groter.
- ☺ Gedurende de grote depressie in de jaren dertig at men in de VS vaak gebakken gordeldier. Ze worden nog steeds "Hoover zwijntjes" genoemd, naar de destijds zittende president. Een eeuw eerder was dit dier in Engeland een geliefd exotisch huisdier. De dichter Rosetti had er ook een paar. Eén exemplaar ontsnapte en groef zich een weg naar de keuken van de burens en kwam precies in de haard uit. De buurvrouw dacht de duivel te zien en schrok zich dood. Letterlijk.....

Thematuinen: de blauwe (voorjaars)tuin

Een tuinontwerp met blauwe bloemen en planten in verschillende schakeringen is uitermate geschikt voor kleine tuinen. Breng met planten en accessoires blauw in de tuin en het wordt er subtieler en mooier. Blauw, indigo en violet zijn de kleuren die in de levende natuur het minst voorkomen. Uiteraard wel in de lucht en gereflecteerd in water, maar levend blauw is bijzonder. Combineren met blauwe of blauwbloeiende planten of het maken van een 'blauwe tuin' is een echte uitdaging. Maar wie die aangaat, kan een resultaat bereiken om jaloers op te worden. Bijzonder blauw is overal te vinden. Blauw komt in bladeren voor en in bloemen, bij vaste planten, heesters en bomen, waterplanten en eenjarigen. Ik haal er een paar voor het voetlicht.

Principes van een blauwe tuin

Hoe ga je te werk bij de aanleg van een blauwe tuin?

- Plant minstens tweederde blauwe planten in je tuin. De overige eenderde kan je accentueren met andere kleuren, zowel enkele felle kleuren als meerdere zachte pastels.
- Voeg blauw ook aan je tuin toe in de vorm van sierfruit: bosbessen, jeneverbessen, laurierbessen, blauwe bessen, pruimen, blauwe druiven...
- In de schaduw en schemering lijken blauwe planten paarser, terwijl paars roze lijkt. Plaats planten met koele kleuren op plaatsen waar hun echte kleur oplicht.

Welke kleuren passen goed bij blauw?

In een blauwe tuin vind je een hele reeks blauwe schakeringen terug, maar dat zijn niet de enige kleurtinten die je erin aantreft. Blauwe bloemen en planten verstrengelen mooi met gewassen in andere kleurtinten. Afhankelijk van die andere kleuren oogt blauw eerder koel of warm.

- In een blauwe tuin accentueer je best met geel, rood, roze en wit.
- Als je bloemen met een intense kleur als accenten aanplant, heb je hier en daar slechts enkele bloemen nodig om de eentonigheid van een blauwe tuin te doorbreken
- Voor subtiele impressionistische contrasten combineer je blauw met zijn koele broertjes zoals lavendelblauw, grijs en groen.
- Blauw heeft een stabiliserend effect wanneer het in de buurt van elektrische kleuren staat zoals groengeel, magenta, karmijnrood en fel roze.
- Kleuren die van rood naar blauw variëren op de kleurencirkel passen goed bij elkaar. Deze harmoniërende kleuren zijn rood, paarsrood, paars, paarsblauw, blauw en alle tintvarianten, gaande van intens naar pastel.
- Blauw in elke tint past eveneens goed bij roze, geel én oranje oftewel tegenliggers op de kleurencirkel.
- Borders in blauw, geel, oranje of een trio van blauw, rood en limoengroen geven pit aan een zomerlandschap.

Planten voor een blauwe tuin

Helder blauw rijst in de lente op met vergeet-mij-nietjes en akeleien. Campanula's en irissen kondigen de vroege zomer aan. Terwijl hoogzomer monnikskap, delphinium, clematis en baptisia toont. Een greep uit het aanbod blauwe planten:

- Delphinium - Achteraan de vaste-plantenborder kan je enkele delphiniums aanplanten. Je moet deze planten wel een beetje verwennen, wil je lange bloemstengels oogsten met massa's blauwe bloempjes. Vergeet de bloemstengels niet te ondersteunen.

- *Platycodon grandiflorus* - Dit blauwe ballonklokje is een vaste plant die aanvankelijk wat tijd nodig heeft om aan te slaan. Na die gewenningsperiode bekom je een sterke winterharde plant die in alle omstandigheden mooi zal bloeien.

- Hortensia - Afhankelijk van de variëteit en de pH-waarde van de bodem produceert hortensia roze, blauwe of witte variëteiten. De kleur manipuleren kan dus nodig zijn. Deze plant met grote, dichte bloembollen doet het goed in de schaduw.

- Blauwe hosta - Hosta's vormen een koele bries in de schaduwtuin. Veel variëteiten dragen een diep en rijk blauwgroen gebladerte in combinatie met blauwe bloemen. Deze planten zijn helaas ook voor slakken zeer aantrekkelijk!

- Blauw zwenkgras - Blauw zwenkgras is een kort groenblijvend siergras met fijne blauwe en blauwgrijze bladeren. Aangezien deze plant zijn gebladerte bewaart in de winter, kan je er het hele jaar door van genieten.

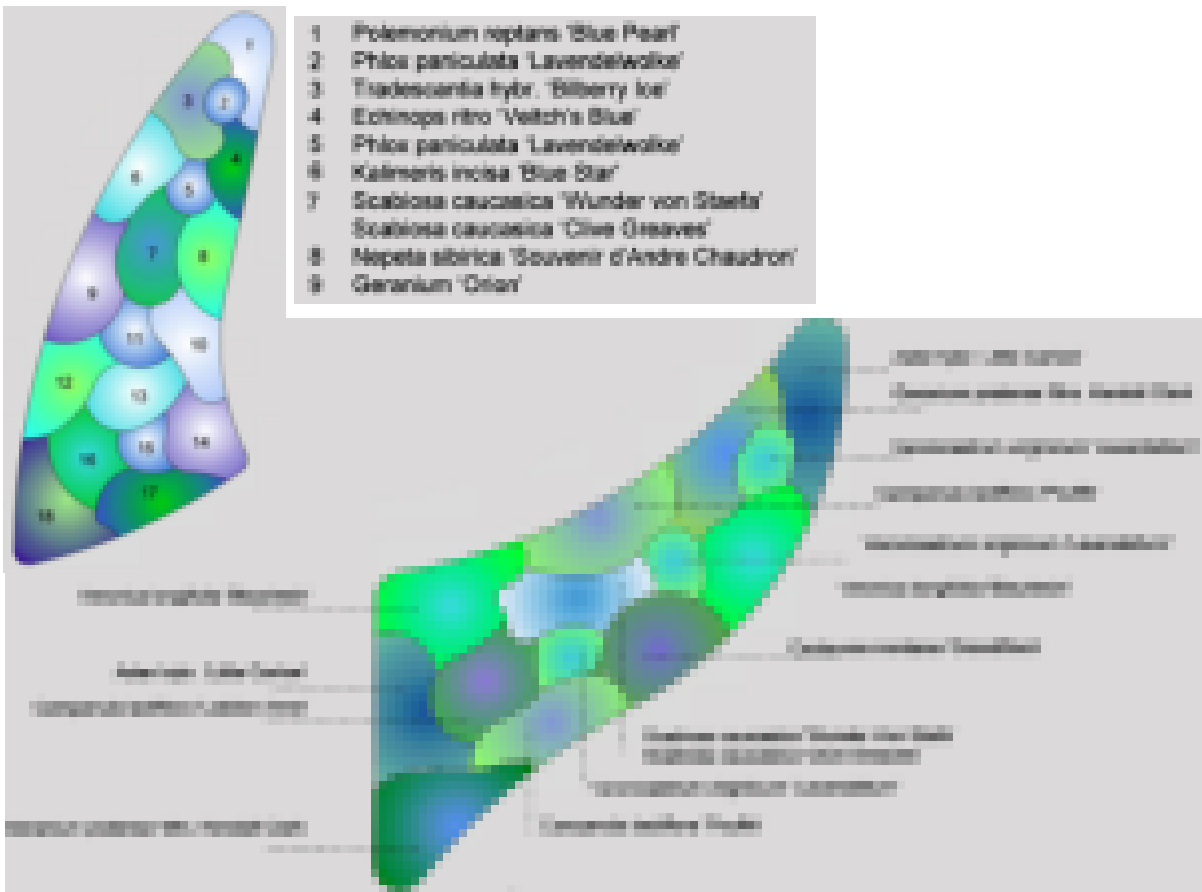
- Aster - In de late zomer en herfst komen de asters met hun sterachtige bloemen te voorschijn. Er zijn roze, robijnrode, paarse én blauwe varianten. Ze kunnen anderhalve meter hoog worden, afhankelijk van de soort, waardoor ze ideaal zijn voor plantenbedden en borders.

- Blauwe regen - Deze prachtige klimplant met lange helderblauwe trossen bloeit het uitbundigst in mei. Aangezien de klimplant zich niet zelf vasthecht, moet je hem langs een muur of pergola leiden. Geef blauwe regen een plekje in de zon en zorg ervoor dat de bodem vochtig blijft.

Een blauwe border

Twee ontwerpen voor een blauwe border (met dank aan de Tuinen van Appeltern):

Vreemd genoeg bloeien de meeste blauwe bloemen in februari en maart, met dank aan de vele kleine bolgewasjes die dan op hun hoogtepunt zijn. De blauwe tuin is dus al heel vroeg in het jaar interessant. Hieronder een paar voorbeelden:

- *Muscari armeniacum* (blauw druifje): Deze soort is bij de meeste tuiniers welbekend. Het is er één die uitstekend verwildert, het goed doet op plaatsen waar weinig planten zich thuisvoelen (zon of schaduw, droog of nat, het maakt niet uit) en ook in een pot heel mooi overkomt. Aan het eind van het seizoen kan het blad wat rommelig worden, maar dat weegt niet op tegen de zee van blauwe bloemen die de plant produceert zonder dat je er enige moeite voor hoeft te doen.
- *Muscari azureum* (azuurdruifje): Net zo gemakkelijk als zijn hiervoor genoemde neefje, heeft dit charmante druifje conische bloemclusters in het lichtste blauw, waardoor hij opvalt tussen de donkerder gekleurde blauwe voorjaarsbolletjes. Prachtig in combinatie met zilvergrijze bladeren zoals die van *Stachys byzantina* of *Salvia argentea*. Houdt van een lichte grond en ruimte maar kan ook in een pot.
- *Scilla siberica* (sterhyacint): De op elfenmutsjes lijkende bloemen zijn diepblauw, bijna indigo. Er zitten vier of vijf bloemetjes aan iedere stengel. Hoewel de plant niet hoog wordt, komt hij door zijn kleur bijna koninklijk over. Ze zijn ook zeer geschikt voor in een rotstuin of, in grote getale geplant, onder bomen. De bollen zijn relatief groot en elke bol produceert verschillende bloemstengels. Nog blauwer dan de soort is de cultivar "Spring beauty".
- *Scilla mischtschenkoana*: Deze plant is in hier niet gemakkelijk te krijgen, je moet ernaar op zoek. Zou het door de onuitsprekelijke naam komen? Toch is dat jammer want het is één van de eerste bollen die bloeit. Onaangedaan door zware weerstandigheden, kan het plantje niet wachten tot het kan doorbreken en bloeien. Soms wint hij het zelfs van het sneeuwklompje! Met zijn bleekblauwe bloempjes licht hij de tuin op. Plant hem in een rotstuin of in grote getale onder een boom. Hij zal daar gemakkelijk verwilderen. In de schaduw wordt hij iets hoger dan in de zon, wat betekent dat de kans groter is dat de bloemen schoon blijven en dat de slakken er minder aan knabbelen.

☺ De behangersmier eet meer dan bladeren alleen. Ze verzamelen ook zaden en verstoppen ze, net als eekhoorns. Ze vergeten ook net zo vaak waar hun voorraad is verborgen. Zo dragen ze bij aan de verspreiding van planten in hun leefgebied.

☺ In China ziet men vleermuizen als geluksbrengers. Het woord voor geluk is in het Chinees hetzelfde als dat voor vleermuis.

☺ De huid van ijsberen is niet wit maar zwart. Ook het haar is niet wit, maar transparant. De witte kleur wordt veroorzaakt door de weerkaatsing van het licht.

- *X Chionoscilla allenii*: Een natuurlijke kruising tussen een scilla en een chionodoxa, produceert dit bolletje helderblauwe voorjaarsbloemetjes die groter zijn dan die van beide ouders. Hij komt van origine uit Turkije en is een echte allrounder die vrolijk groeit aan de voorkant van de border of in de schaduw tussen struiken. Zolang hij maar een beetje ruimte krijgt. Doet het ook mooi tussen pollen wilde primula (*Primula vulgaris*).
- *Chionodoxa luciliae* (sneeuwroom): Als je een gemakkelijk type zoekt, is sneeuwroom net iets voor jou. Eenmaal geplant heb je er geen omkijken meer naar. Mooi diepblauw als de Middellandse Zee in de zomer, creëer je een blauw waas onder bomen of in je gazon. In het laatste geval niet te vroeg gaan maaien! De plant vermeerderd zich snel, door zaad en door bolvorming.
- *Tecophilaea cyanocrocus* (Chileense crocus): De vermelding "cyaan" in de naam wijst op de kleur blauw. Het is een verwijzing naar cyankali, ofwel blauwzuur. Deze soort is niet algemeen maar als je hem hebt, trek je zeker de aandacht. De gentiaanblauwe bloemen zijn in het wild zo veel verzameld, dat de soort nu zeldzaam (en dus duur) is. Mocht je er de hand op kunnen leggen, plant ze dan in potten met goeddoorlatende potgrond vermengd met heel grof zand of fijn grit en zet ze in de koude bak of in een onverwarmde kas. In de zomer moeten ze in de volle zon.

<http://momb>

- Ipheion uniflorum "Wisley blue" (oude wijfjes): Hoewel de soort een beetje rommelig kan zijn, is deze variëteit erg lief om te zien. De grote, enkele, opwaartsgerichte stervormige bloemen piepen net boven het grasachtig blad uit. Hij houdt van ruimte, dus zet hem tussen laagblijvende planten. Plant ze dicht tegen elkaar aan, zo'n 8 cm. diep op een zonnige plaats en ze zullen zich snel vermeerderen. Een paar jaar later kun je de plant delen.
- Anemone blanda (bosanemoon): Wanneer het voorjaarszonnetje schijnt, gaan de cirkelvormige bloemen wijd open en worden de trillende, gouden meeldraden onthult. Deze kleine, mediterane wortelstok houdt van een zonnig plekje. Daar komen de bloemen ook het mooiste uit. Week de wortelstokjes een nacht voordat je ze plant. Dat kan in kleine groepjes, in potten maar ook in grote groepen onder een boom of struik.

Koop alleen bollen bij gerenommeerde leveranciers. Dan heb je kwaliteit en weet je zeker dat de bollen niet in het wild zijn gewonnen. Wees er snel bij wanneer je bestelt uit een catalogus. Bekijk van tevoren wat het goed zal doen in je tuin, in plaats van af te gaan op de mooie plaatjes! Je kunt beter veel bollen van weinig soorten kopen dan andersom. Zeker als je ze onder boven of struiken wil planten. Op deze manier ziet het er natuurlijker uit. Wanneer de bollen arriveren moet je ze op een koele droge plaats bewaren en zo snel mogelijk planten. Controleer of de bollen stevig en rond zijn. Verschrompelde of zachte exemplaren moet je weggooiden.

Er is nog meer.....

Met verf en accessoires kun je de blauw-factor in je tuin nog verder vergroten. Een paar voorbeelden:

- ☺ De poliepen die koralen bouwen verouderen nauwelijks. Ze bestaan voornamelijk uit stamcellen (zoals een embryo) waardoor iedere beschadiging zonder probleem kan worden gerepareerd. De gemiddelde poliep haalt gemakkelijk honderd jaar, maar het dubbele is ook mogelijk. Konden wij ook maar zo rimpelloos door het leven gaan.....

Grenzen stellen: plant een haag

Hagen hebben tal van functies. Ze bepalen de architecturale lijnen van de tuin, verbergen lelijke gebouwen, breken de wind, dempen storende geluiden en verdelen de tuin in kamers. De keuze van de haag is bepalend voor het beeld en de sfeer van de tuin.

Lok je met een haag vogels en nuttige insecten?

Hagen, ook de vaak verguisde coniferenhagen, schenken allerlei vogels nestgelegenheid. Bovendien vinden ze in een haag beschutting voor de nacht. En er is meer. In een onbespoten haag met een lengte van drie meter zitten honderden roofwantsen verscholen, een slordige vijfhonderd spinnen, twintig oorwormen, honderd larven van lieveheersbeestjes en zweefvliegen. Nuttige insecten die samen met meesjes en andere tuinvogels de plagen in je tuin te lijf gaan.

Welke soorten planten kun je gebruiken?

Voor strakke, gladgeschorene ornamentale hagen kun je kiezen uit een scala van planten die met de heggenschaar tot een haag te knippen zijn. Je kunt kiezen uit bladverliezende en bladhoudende haagplanten. Bladverliezend zijn *Carpinus betulus* (haagbeuk), veldesdoorn, meidoorn en els. Gewone beuk (*Fagus sylvatica*), is een randgeval. In een beukenhaag blijven de verschroepelde blaadjes tot na de winter aan de struiken hangen.

Taxus, buxus, hulst, laurierkers, olijfwilg, sommige soorten Berberis en liguster zijn wintergroen. Bladhoudende of wintergroene hagen beschermen de tuin ook in de winter tegen inkijk.

Soms verdient het de voorkeur bladverliezende hagen te nemen, omdat je dan uitzicht houdt op het omringende landschap en omdat de seizoenen zich dan scherper aftekenen in de tuin. In de winter maak je minder gebruik van de tuin zodat inkijk op dat ogenblik over het algemeen minder hinderlijk is.

De keuze van de haag wordt mede bepaald door de grond. Op zware gronden is haagbeuk een prima haagplant. Op lichtere gronden is beuk een goede keuze. Veldesdoorn zal het op alle gronden goed doen en verdraagt ook nog de meeste schaduw. Els wordt voor hoge, vrij brede hagen gebruikt, evenals Italiaanse populier. Meidoorn is een goede weerhaag. Er is vanwege de stekels geen doorkomen aan.

- ☺ Verwacht wordt dat in Engeland het Auerhoen in 2015 zal zijn uitgestorven. Het is de enige vogel in de geschiedenis die dat twee keer voor elkaar heeft gekregen.
- ☺ De meeste katten dragen een parasiet bij zich die, vermoedelijk, het menselijk brein permanent beïnvloedt. Toxoplasmose verandert mannen in mopperende, slecht geklede eenlingen en vrouwen in vrolijke stoeipoezen. Naar het schijnt is de halve wereldbevolking er al mee besmet.....
- ☺ Cheetah's tjilpen, keffen en spinnen, maar brullen kunnen ze niet. Deze katachtige werd in het oude Egypte als een god vereerd. In de tombe van Toetanchamon werd een troon met cheetah-koppen gevonden.
- ☺ Het woord "chimpanzee" komt uit een Afrikaanse Bantu-taal en betekent zoiets als "namaak mens". De naam werd door de rest van de wereld overgenomen, hoewel Portugese ontdekkingsreizigers ze in eerste instantie "Pygmeeën" noemden.

Welke soorten hagen zijn er eigenlijk?

- **Wintergroene hagen:** De meeste wintergroene hagen zijn van taxus en buxus. Ze groeien niet al te snel en vragen dan ook weinig snoei. Van hulst (*Ilex aquifolium*) zijn hele mooie hagen te maken, zowel van de inheemse, scherpe hulst als van zijn cultuurvariëteiten. Ook de kleinbladige hulst (*Ilex crenata*) vormt mooie hagen. Hagen van de laatstgenoemde zijn voor een leek nauwelijks van buxushagen te onderscheiden maar *Ilex crenata* is veel minder gevoelig voor ziekten. Hagen van scherpe hulst zijn evenals meidoornhagen ondoordringbaar. Ook met de snelgroeiende laurierkers (*Prunus laurocerasus*) worden hagen gevormd. In strenge winters kan een laurierkershaag sterk invriezen. Bovendien wordt een dergelijke haag gauw te breed. Liguster is eveneens een snelle groeier en dat is voor een haag een nadeel: je moet een ligusterhaag elk jaar verschillende keren snoeien. Olijfwilg (*Eleagnus*) en sommige cotoneastersoorten vormen eveneens goede, zij het tamelijk brede, wintergroene hagen. Ook Escallonia is wintergroen, maar deze struik is nogal vorstgevoelig. Als haagplant voldoet hij eigenlijk alleen in de kustprovincies.

Meer weten?

Filmpjes:

- [Hagen hoog en laag](#)
- [Het planten van een haag](#)
- [Het snoeien van een haag](#)
- [Een buxushaag snoeien](#)
- [Een taxus- of coniferen haag snoeien](#)

Websites:

- [Een haag kies je voor het leven](#)
- [Welke haag past bij jouw tuin?](#)
- [Juridische aspecten tuinafscheiding](#)
- [Bessenhagen](#)

- **Coniferen:** Coniferen hebben een slechte naam als haagplanten maar werden tot tien jaar geleden op grote schaal toegepast. Op erg arme gronden zijn zij eigenlijk de enige planten die als haag kunnen worden toegepast. Regelmatig snoeien is wel noodzakelijk omdat het binnenste van de plant, eenmaal bruin geworden, niet meer uitloopt.
- **Bessenhagen:** Lees [hier](#) meer.
- **Bloeiende hagen:** In grotere tuinen worden steeds vaker wilde hagen gebruikt, die nauwelijks worden gesnoeid. In die gemengde, bloeiende hagen kunnen struikrozen worden gebruikt maar ook bramen, wegedoorn, meidoorn, Mahonia, kardinaalsmuts, vuurdoorn, wilde rozen, olijfwilg en bijvoorbeeld Gelderse roos. In feite kunnen de meeste struiken die bloemen en bessen geven, worden gebruikt. Deze hagen zijn een toevluchtsoord voor vlinders en hun rupsen. Ze geven de vogels veel herfst- en wintervoer. Ze hoeven niet vaak te worden gesnoeid maar nemen natuurlijk wel veel plaats in.

- **Smalle hagen van klimop:** Klimop en andere klimplanten kunnen ook over stevig gaas geleid worden. Vlechtmaten voor betoeren die een roestige kleur hebben, voldoen erg goed voor dit type haag. Tussen de klimop kun je ook andere klimmers zitten, zoals kamperfoelie of eenjarige klimmers. Hagen van klimplanten kunnen relatief smal worden gehouden en dat is een belangrijk voordeel. Klimop is de enige klimmer die in onze streken volkomen wintergroen is en snel genoeg groeit om in enkele jaren een fraaie haag te vormen.
- **Verhoogde hagen:** Wie een haag "op poten" wil, bijvoorbeeld als bescherming tegen inkijs van de bovenburen, kan leidlinden planten. Maar ook andere bomen komen voor een dergelijke haag in aanmerking. Zoals bijvoorbeeld de sierpeer en haagbeuk. Leidlingen vragen in het begin een groot en sterk raster van palen en panelen waaraan de takken kunnen worden aangeboden. Na verloop van tijd staan de regelmatig gesnoeide kruinen op zichzelf en kan de steun worden verwijderd. Kwekerijen bieden voorgenormde leibomen van beuk en haagbeuk aan.
- **Afweershagen:** Meidoorn was vroeger een belangrijke plant voor afweershagen. Ook hagen van scherpe hulst en stekelige rozen kunnen als afweer dienen. Sleedoorn heeft scherpe doornen. Een nadeel is wel dat deze forse uitlopers maakt, zodat struiken er na enkele jaren verwaarloosd als een jungle uitzien. Ook berberissoorten kunnen van een tuin een onneembare vesting maken.
- **Geluiddempende hagen:** Alle hagen dempen de geluiden van de straat. Soms maakt het verkeer zoveel lawaai dat het aanplanten van een dubbele of zelfs driedubbele hagen noodzakelijk is. Hoe groter de bladmassa, hoe sterker het geluiddempende effect. Een nadeel is dat je een gedeelte van de tuin aan de hagen verliest. Het snoeiwerk neemt ook aanzienlijk toe.

Een haag aanleggen

- Schaf de gewenste planten aan bij een kweker of in het tuincentrum en informeer daar ook hoe ver de struiken uit elkaar moeten staan om een goede haag te vormen. Haal eventueel de netten van de wortelkluiten af.
- Begin met het graven van een geul (voor een lange heg) of individuele plantgaten (voor een korte heg). Maak deze 60 centimeter breed en 45 centimeter diep. Deponeer de opgegraven aarde in hoopjes aan weerszijde van geul of gat. Verwijder onkruid en stenen.

- Gebruik een riek om de grond onder in de geul los te maken: steek de tanden in de grond en maak ronddraaiende bewegingen. Neem één van de gekochte planten en controleer of de geul diep genoeg is. Houd er rekening mee dat er nog een laag compost in de geul komt.
- Deponeer een flinke laag compost in de geul, minstens tien centimeter dik.
- Plaats de planten in de geul, op de juiste afstand. Schep de eerder opgehoopte aarde rond de wortelkluiten en druk deze steeds met je voet aan, zodat de planten stabiel komen te staan. Je kunt eventueel wat mest door de grond mengen voordat je de geul opvult.
- Geef de planten flink wat water. Hierdoor zakt de aarde tussen de wortels in. Blijf in de eerste weken regelmatig water geven (tenzij het veel en vaak regent).
- De planten krijgen nu een lichte snoeibeurt waarbij te ver uitstekende takken worden ingekort. Wanneer je van alle takken het topje eraf knipt, zal de plant snel voller worden.

Snoeien

De eerste snoeibeurt voor hagen moet vóór 21 juni, de langste dag, vallen. Maar waarom eigenlijk. Dat hangt samen met de groei. In het voorjaar krijgt de haag uiteraard nieuwe twijgen. Maar na de langste dag volgt vaak een tweede groeispurt in de hoogte. Heb je al voor die tijd gesnoeid, dan dwingt dat de struik als het ware om zich te vertakken en dus dichter en voller te worden. Wanneer je níet hebt gesnoeid, groeit de haag alleen aan de bovenkant en komt er aan de onderkant geen nieuwe groei bij. Met als gevolg een kale, dunne haag.

Snoei voor de langste dag is vooral van belang bij net aangeplante hagen en bij snel groeiende struiken als liguster, leylandcypres en laurierkers. Bij trage groeier als taxus kun je eventueel smokkelen en er pas in augustus de schaar inzetten.

Een tweede snoeibeurt in augustus is zeker aan te raden. Daar wordt de haag alleen nog maar voller en mooier van. Echte fanatiekelingen snoeien in oktober nog een keer om de laatste puntjes te verwijderen voor de winter invalt. Je krijgt dan een heel compacte haag, bijna als een muur. Vooral kleinbladige hagen, zoals buxus, taxus en liguster, komen in aanmerking voor een derde snoeibeurt in oktober.

Houd bij bloeiende hagen rekening met de bloeitijd van de struiken en snoei pas als alle struiken zijn uitgebloeid.

Tip: Om te voorkomen dat de onderkant van de haag te weinig licht krijgt, kunt je de haag het beste aan de onderkant wat breder laten en aan de bovenkant wat smaller knippen.

Bemesten

Het vroege voorjaar is een goede tijd om de haag te bemesten. Bij het tuincentrum vind je meststoffen die speciaal op de behoeften van de haagplant zijn afgestemd. Zo is er bijvoorbeeld mest voor buxus en voor coniferen.

- ☺ De honingbij kwam niet voor in Noord en Zuid Amerika tot de Engelsen hem daar introduceerden en werd door de oorspronkelijke bevolking "vlieg van de witte man" genoemd.
- ☺ Binnen de insectenwereld is de kever geen aristocraat (zoals vlinders) of communist (zoals mieren) maar een kleine zelfstandige. Elke klus die binnen de insectenwereld moet worden geklaard, ziet de kever als een gat in de markt waar hij voor 100% in springt.
- ☺ Veel sportteams in de VS noemen zich "bearcats", ofwel beerkatten, om hun agressie en snelheid uit te drukken. Ze hebben blijkbaar nog nooit gehoord van de echte "bearcat" (of binturong), die zo traag en vreedzaam is dat hij regelmatig wordt aangezien voor een luiaard....
- ☺ In Middeleeuwse bestiariums werd de Europese bizon 'bonacon' of 'vilde kow' genoemd, die ter verdediging zijn mest kon afschieten tot een afstand van wel 75 meter.
- ☺ In tegenstelling tot de namen van andere dieren, is het woord voor vlinder in geen enkele Europese taal ook maar enigszins verwant: schmetterling, butterfly, mariposa, farfalla, borboleta, papillon, etc.
- ☺ De reuzenpad is uiterst giftig en werd lang als een plaag gezien. Men heeft echter ontdekt dat zijn larven het aantal muggen sterk onderdrukken. Bovendien blijkt zijn gif de stof serotonine te bevatten, dat wordt gebruikt voor de bestrijding van hart- en vaatziekten, kanker, depressies en nog veel meer akelige aandoeningen.

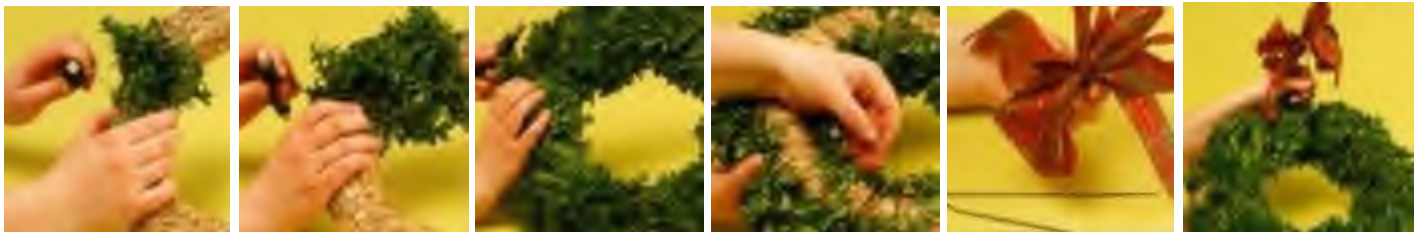

Kerstkrans uit eigen tuin

De oorsprong van de kerstkrans gaat waarschijnlijk terug tot de tijd van de Romeinen, toen mensen kransen gebruikten als blijk van overwinning. Later hingen Germaanse stammen versieringen op als teken van licht, geluk en lang leven tijdens de lange, koude winters. De Christenen namen deze gewoonte pas over in de Middeleeuwen en gebruikten de kerstkrans als onderdeel van hun voorbereidingen op Kerstmis. Laurierkransen werden vaak opgehangen als teken van overwinning op achtervolging, den en ceder symboliseerden kracht, genezing en onsterfelijkheid. Hulstbladeren met de rode bolletjes symboliseren Jezus en het bloed. Vandaag de dag is de kerstkrans het symbool bij uitstek van de feestdagen, teken van leven en licht, liefst van hulstbladeren, zelfs al kennen de mensen de symboliek hier niet meer van. Maar er zelf eens een, met materialen uit je eigen tuin.

De basis

- Wikkel de draad ter versteviging een aantal keer om de strokrans heen. Druk vervolgens een plukje groen tegen de buitenrand van de krans en bind het met dun ijzerdraad goed vast.
- Bevestig het volgende plukje vlak naast het eerste, ongeveer op het midden van de krans. Maak op deze wijze van buiten naar binnen over de hele krans halve ringen van plukjes groen.
- Maak de halve ring compleet met een plukje groen aan de binnenkant en zet dit op dezelfde wijze vast met draad. Laat de achterkant van de krans vrij, zodat deze later goed vlak hangt of ligt.
- Leg de volgende halve ring groen altijd iets over de voorgaande, zodat het gebladerte heel dicht wordt. De steeltjes en het draad mogen niet te zien zijn. En de krans moet mooi gevuld en compact zijn.
- Druk -om de hele krans gelijkmatig te maken- het eerste aangebrachte plukje groen wat samen en bind de laatste takjes ertussen vast. Let op: Knip het draad nog niet door!
- Draai de krans om. Maak van het draad een lus, waaraan je de krans op kunt hangen (indien je een hangende krans wilt). Maak de lus stevig vast en steek de uiteinden van het afgeknipte draad in het stro.
- Maak van het lint lussen van gelijke grootte voor de strik. Maak de lussen in het midden van de strik met een stukje ijzerdraad aan elkaar vast.
- Draai de uiteinden van het draad om elkaar heen, steek ze in de krans en maak ze aan de achterkant vast.

Versieren

- Wikkel koperdraad rond een dennenappel. Begin onderaan en wikkel de draad rond de dennenappel naar boven en vervolgens weer omlaag. Draai de uiteinden om elkaar heen en knip ze af op een stukje van 4 tot 5 cm na (laat dit zitten).
- Verdeel de met draad omwonden dennenappels gelijkmatig over de krans. Zet ze naar keuze alleen aan de bovenkant van de krans of verspreid ze langs de randen. Net wat je zelf mooi vindt!
- Gebruik walnoten, vruchten of plakjes gedroogd fruit of takjes lavendel, waardoor het ook heel lekker gaat ruiken. Snuffel maar eens rond in de tuin, er zijn meer mogelijkheden dan gedacht! Je kunt ook een lint om de krans wikkelen of er kerstlichtjes doorheen weven.

Meer weten?

Filmpjes:

- [Natuurlijke kerstkransen maken](#)
- [How to make a Christmas garland](#)
- [How to make a Christmas wreath](#)
- [Een kerststukje maken](#)
- [Winter Christmas wreaths](#)
- [Merry Christmas wreath making](#)

Websites:

- [Natuurlijke kerstkransen](#)
- [Een kerstkrans van afval?](#)
- [Een kerstkrans maak je zelf!](#)
- [Voorbeelden kerstkransen](#)
- [Achtergrond van kerstgebruiken](#)
- [Kerstkrans voor vogels](#)

- ☺ Koeien lopen nog wel eens "schade" op door schroeven, nietjes, prikkeldraad en andere metalen hardware die ze met enige regelmaat inslikken. Daarom laten sommige boeren hun jonge koeien een magneet opeten. Die blijft in de voer zitten en voorkomt dat het ijzerwerk in het spijsverteringskanaal terecht komt. De magneet gaat een heel koeienleven mee.

Snoeperig kersthuisje

Voor tuinkabouters met een peperkoeken hartje volgt hieronder het recept en de bereidingswijze voor het bouwen en bakken van een peperkoekhuisje. Een leuk karwei voor een verregend weekend of kerstvakantie. Indien je het te mooi vindt om op te eten, kun je het met goede vernis lakken -een aantal lagen-, dan blijft het langer goed.

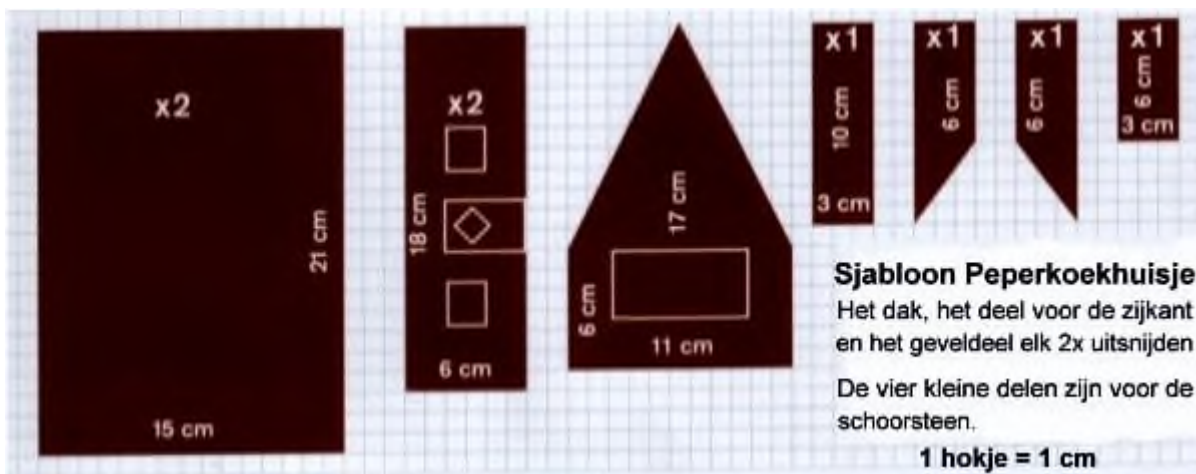
Ingrediënten

- Voor het deeg: 200 gram suiker - 200 gram honing - 3 dl melk - 100 gram roomboter - 1 eetlepel bakpoeder - 1 kilo tarwebloem (+ wat voor verwerking) - 1 eetlepel kaneel - 1 eetlepel gemberpoeder
- Voor het glazuur: 180 gram poedersuiker - $\frac{3}{4}$ eiwit - Papier voor een punt(spuut)zakje
- Voor de karamel: 150 gram suiker - 1 eetlepel citroensap - 1 eetlepel rietsuikerstroop

Vorbereiding

1. Breng een dag van tevoren de suiker, de honing en de melk al roerend aan de kook. Neem de pan van het vuur, voeg de in stukken gesneden boter toe tot deze gesmolten is. Laat dit ongeveer 30 minuten afkoelen.
2. Los het bakpoeder in 2 eetlepels koud water op. Zeef de tarwebloem met de kaneel en het gemberpoeder in een grote beslagkom. Doe de suiker-melkmasa en het opgeloste bakpoeder erbij en kneed alles tot een zeer stevig deeg. Bestuif het met wat bloem, wikkel het in plasticfolie en zet het minstens 24 uur in de koelkast.
3. Print dit sjabloon uit, vergroot het in de verhouding 1 hokje = 1 cm.

4. Snij de delen van het peperkoekhuisje, de ramen en de deuren uit dun karton volgens het voorbeeld.

Het bakken van de peperkoek

1. Verwarm de oven voor op 175 °C en bekleed twee bakplaten met bakpapier.
2. Kneed het deeg nog een keer goed en deel het in tweeën. Rol de beide helften uit -op een met bloem bestoven plank of op het schone aanrechtblad- tot je ongeveer 1 cm dikke rechthoeken hebt en leg deze dan vervolgens op de bakplaten
3. Leg de sjablonen op het deeg en snij de diverse onderdelen uit. Verwijder de deegresten en rol deze uit. Snij er dan eventueel boompjes of figuurtjes uit voor bij het huisje.
4. Laat de deeg sjabloononderdelen van het peperkoekhuisje in wording midden in de oven ongeveer 15 minuten bakken.
5. Snij de randen van de nog warme onderdelen bij. Zet de raam- en deursjablonen er met spelden op vast. Laat de delen op de bakplaten afkoelen.

De uitgerolde deegplakken losjes op deegroller rollen; op de met bakpapier bedekte bakplaat weer voorzichtig afrollen

Snij de randen van de gebakken onderdelen recht m.b.v. de sjablonen
Zet de raam- en deursjablonen met spelden vast

Het decoreren van de onderdelen

1. Snij de randen van de nog warme onderdelen bij. Zet de raam- en deursjablonen er met spelden op vast. Laat de delen op de bakplaten afkoelen
2. Roer de poedersuiker en het eiwit tot een dikke massa. Pak een spuitzak met een heel klein tuitje of vouw van papier een puntzakje met een kleine opening. Vul dit puntzakje met het glazuur en knip er een klein puntje vanaf.
3. Spuit de glazuur met het spuitzakje langs de raam- en deursjablonen (zie de afbeelding van het peperkoekhuisje hierboven). Verwijder dan de sjablonen en versier verder alle delen. Laat het glazuur ongeveer 3 uur drogen.

Eerst de voor, achter + zijkanten 'lijmen' en dan 't dak erop zetten. Zet de schoorsteen in elkaar en plak hem op het dak

Het bouwen

- Breng in een grote pan de suiker, 1 eetlepel water, het citroensap en de stroop al roerend aan de kook. Laat het op een laag vuur ongeveer 5 minuten zachtjes koken tot de karamel wat dikker is geworden.
- Laat de pan in uitgeschakelde stand (gas of plaat uit) staan. Doop de delen van het huisje met karamel kan er eventueel ook met een kwast dik opgestreken worden. Zet het huisje helemaal stevig tegen elkaar aan.

Meer recepten:

- [Recept 1](#)
- [Recept 2](#)
- [Recept 3](#)
- [Recept 4](#)

Voorbeelden en patronen

- [Gingerbread house fun](#)
- [Gingerbread houses picture gallery](#)
- [Gingerbread house heaven](#)
- [Patronen](#)

Filmpjes:

- [Instructie koekhuisje maken](#)
- [Gingerbread house lessons: 1 / 2 / 3](#)
- [Gingerbread houses](#)
- [How to decorate ginger bread?](#)

De vogelkerstboom

Als je daarvoor een mogelijkheid hebt, zet dan eens een kerstboom buiten op. Hang er in plaats van kerstballen vetbollen met vogelzaad in (zie ook verderop in dit magazine). Maak slingers van ongebrande pinda's en drapeer die in de boom. Ook netjes met gepelde pinda's en gemengde zaden kunnen erin opgehangen worden. Hang er als natuurlijke kerstversiering allerlei soorten dennenappels in. Pluk ergens wat dorre ranken van de wilde clematis (bosrank) en slinger deze in de kerstboom bij wijze van engelenhaar. Tussen die pluizen zitten ook zaadjes die veel vogels lekker vinden. Je kunt er ook gerust kerstboomlampjes in hangen, als de boom droog staat kunnen dat binnenlampjes zijn, anders moeten daarvoor speciale buitenlampjes gebruikt worden.

Als deze "voederboom" is opgetuigd zal het niet lang duren totdat de vogels de lekkere hapjes ontdekt hebben. Behalve met de voerversieringen is de kerstboom plotseling rijk versierd met levende vogeltjes. Mooier kan toch eigenlijk niet....

☺ Om de stroomlijning te bevorderen stoot een dolfijn zijn huidcellen al na twee uur af. Bij mensen gaan deze cellen enkele dagen mee.

☺ De neocortex, het gedeelte van de hersenen dat wordt geassocieerd met redentatie en persoonlijkheid, neemt de helft van het brein in een mierenegel in beslag. Bij ons is dat maar 30%....

☺ Paling is één van de weinige soorten vis die achteruit kan zwemmen. Ze zijn bedekt met een laagje slijm, waardoor ze zich ook over land kunnen voortbewegen. Ze kruipen 's nachts uit het water om te snacken op erwten en bonen (misschien wel in jouw moestuin!).

In de kraamkamer

- Verzamel de laatste zaden.
- Je kunt nog winterzaaien.
- Maak de zaaibakjes alvast schoon, dan kun je in het voorjaar meteen beginnen met zaaien.
- Scheur vaste planten in de eerste helft van de maand zodat de planten nog kunnen inwortelen. [Meer over scheuren](#)
- De serreverwarming installeren en isoleren met noppenfolie, rietmatten of piepschuim. De serrebuizen goed reinigen zodat plaagdieren en ziekten er niet kunnen op overwinteren.
- Bestel zaden, dan kun je je vast op het volgende seizoen verheugen.

Cadeaus uit eigen keuken

Cadeaus uit eigen keuken zijn een mooi en persoonlijk gebaar. Keukenprin(ses)sen en andere lekkerbekken worden helemaal blij van eigengemaakte jam, chutney, pickles of kruidenazijn. Een ingewikkelde en tijdrovende bezigheid? Nee hoor! Dat is een fabeltje. Begin er nu mee, dan heb je nog tijd om te experimenteren!

Jam en gelei

Bij het zelf maken van jam is goed keukengereedschap een vereiste. In de eerste plaats heb je een grote pan nodig. Aluminium en koperen pannen kun je niet gebruiken omdat deze materialen reageren op hetgeen je erin kookt. Ook heb je een vergiet, een lange, houten pollepel, een geperforeerde stalen lepel en een wijde trechter nodig. Vergeet ook niet de potjes waarin je de jam wilt bewaren en etiketten om aan te geven wat er in welk potje jam zit.

Voor het maken van jam gebruik je geleisuiker. Je kunt deze gewoon bij de supermarkt kopen. Geleisuiker is kristalsuiker waaraan pectine en citroenzuur is toegevoegd. Pectine zit ook van nature in fruit (met name in appels) en zorgt dat jam mooi stevig wordt. Je kunt ook losse zakjes pectine kopen.

Normale jam bevat erg veel suiker (50%) Wil je het wat minder zoet? Vervang dan eens een gedeelte van de suiker in het basisrecept door maizena of aardappelmeel. Je kunt ook de suiker vervangen door eenzelfde gewicht aan honing maar dat is nogal prijzig. Een andere mogelijkheid is de helft of een kwart van de voorgeschreven hoeveelheid suiker door honing te vervangen. Je voegt de honing pas toe als de vruchten op een laag vuur tot moes zijn gesudderd. Wanneer je honing gebruikt, blijft de jam dunner dan wanneer je suiker gebruikt.

Werkwijze:

1. Goede jam kan van vrijwel alle fruit worden gemaakt, ook als het niet zo voor de hand ligt. Zo heb ik al eens heerlijke appeljam gemaakt. Mijn ananasjam is wereldberoemd binnen de familie. Dadels, vijgen, druiven, bananen, kiwi's en ander herfstfruit kunnen ook. Zolang het maar vers is. Let op: citrusvruchten geven een bitter resultaat, als marmelade. Schil en ontpit het fruit, was het en laat het drogen.
2. Als dit is gebeurd, kan het fruit samen met de voorgeschreven hoeveelheid suiker in de pan. Wanneer je geleisuiker gebruikt, is de verhouding 1 eenheid vruchten op 1 eenheid suiker. Gebruik voor appeljam gewone suiker, omdat appel erg veel pectine bevat.
3. Je kunt eventueel smaakmakers toevoegen, zoals kruiden (zoals rozemarijn of basilicum), likeur of -bij aardbeien- balsamico azijn. Vloeibare toevoegingen voeg je voor het koken al toe en reken je mee voor de hoeveelheid suiker. De kruiden gebruik je als de jam al klaar en enigszins afgekoeld is.

Meer weten?

Filmpjes:

- [Jam maken](#)
- [How to make jelly from fruit juice](#)
- [A simple orange marmelade](#)
- [Sweet mango chutney](#)
- [How to make pickles](#)
- [Kruidenazijn maken](#)
- [Make Herb Infused Oils / Vinegar](#)

Meer recepten voor:

- [Jam](#)
- [Gelei](#)
- [Marmelade](#)
- [Chutney](#)
- [Zoetzuur](#)
- [Kruidenazijn](#)
- [Kruidenolie](#)

4. Voor een goed resultaat moet de pan op een laag vuur worden gezet. Je moet blijven roeren totdat de suiker volledig is opgelost.

5. Als de suiker is opgelost, moet het vuur hoger worden gedraaid, zodat de jam snel tot de juiste dikte inkookt. Soms is daar maar 5 minuten voor nodig, soms duurt dit wel een half uur. Kijk hiervoor op de verpakking van de suiker. Je kunt testen of de jam al genoeg gestijfd is door een paar druppels te laten vallen op een schoteltje dat een tijdje in de diepvries heeft gestaan.
6. Vaak ontstaat bij het koken van jam schuim. Dit is niet erg, maar fraais oogt het niet. Je schept dit met de geperforeerde lepel weg.

Jam kan het best worden bewaard in gebruikte jampotjes waarvan je het etiket hebt afgeweekt en die je in de afwasmachine op de hoogste stand hebt gewassen. Doe de jam in de potjes wanneer ze nog heet is. Voor het beste resultaat moeten de potjes tot aan de rand worden gevuld. Tik er een paar keer krachtig tegenaan zodat de luchtballen verdwijnen. Schroef de deksel erop en laat de potten ondersteboven staan tot de jam helemaal is afgekoeld. Daarna kun je ze mooi 'aankleden'. De potten moeten op een donkere plaats worden bewaard. De jam is ongeveer een jaar houdbaar.

☺ Tot in de jaren zestig werden fretten gebruikt om kabels te trekken naar ontoegankelijke plekken in nieuwgebouwde vliegtuigen. Als werknemers voldeden de beestjes niet echt omdat ze tijdens het werk steeds in slaap vielen.....

☺ Als de vlo ooit mocht uitsterven, zou dat een flinke strop voor dierenwinkels betekenen. Anti-vlooiën middeltjes maken een groot deel van hun omzet uit: in de VS wordt er per jaar één miljard dollar aan uitgegeven. Dan hadden de oude Grieken een goedkopere oplossing: verzamel de aarde onder je rechtervoet wanneer je in de lente de roep van de eerste koekoek hoort en sprenkel dat over het gewraakte insect. Of het geholpen heeft, is in de geschiedenisboeken niet terug te vinden!

Chutney

Chutney is eigenlijk niets anders dan jam gemaakt van groenten. Het bereidingsproces en de smaak is iets anders, maar de basisprincipes zijn hetzelfde.

• Pompoen- en tomatenchutney

Je hebt nodig: 1 kilo pompoen (in stukjes) - 500 gram rijpe tomaten (ontveld, in plakken) - 250 gram uien (in plakken) - 2 tenen knoflook (in plakjes) - 60 gram sultanarozijnen - 2 eetlepels zout - 2 theelepels gemalen gember - 2 theelepels van elk: zwarte peperkorrels, hele pimentbessen in een vijzel (kommetje) fijngestampt - 350 gram donkerbruine basterdsuiker - 350 gram witte suiker - 3/4 liter wijn- of ciderazijn

Werkwijze: doe alle vaste ingrediënten met de specerijen en suiker in een wijde pan met dikke bodem. Azijn erbij en al roerend aan de kook brengen. Laat gelijkmatig doorkoken tot het jamachtig is. Schuim zo nu en dan af. Roer tegen het eind van de kooktijd (ca. 50 minuten) voortdurend om aanbranden te voorkomen. Indien de chutney niet wil stijven, pectine uit een zakje toevoegen.

• Mangochutney

Je hebt nodig: 750 gram niet geheel rijpe verse mango's in stukjes - 250 gram suiker - 1 gesnipperde ui - 4 eetlepels rozijnen - 1 geperst teentje knoflook - 1 theelepel zout - 1 theelepel gemberwortelpoeder (djahé) - 1/2 theelepel garam masala (te koop op de markt en toko's, eventueel te vervangen door kerriepoeder) - 1,5 deciliter kruidenazijn

Werkwijze: Breng in een pan 1,5 deciliter azijn aan de kook. Voeg alle ingrediënten toe en breng alles tot het kookpunt. Laat het minimaal 45 minuten zachtjes pruttelen tot een dikke chutney ontstaat. Indien de chutney niet wil stijven, pectine uit een zakje toevoegen.

☺ Kikkers zijn in staat hun gehele maag uit te spugen, deze met één poot schoon te maken en hem dan weer in te slikken.

☺ Het uitsterven van de dodo heeft de reuzenschildpad van de ondergang gered. De olie die ervan werd gemaakt werd gezien als het enige middel om dodo-vlees (hij werd niet voor niets walgvogel genoemd) eetbaar te maken.

- Tomatenchutney

Je hebt nodig: 2 kilo tomaten (nog niet schoongemaakt) - 1/2 kilo sjalotten (kleinhakken) - 25 gram mosterdzaad - 10 gram piment of allspice - 500 gram suiker - 25 gram zout - 1/2 afgestreken theelepel peper - 5 deciliter rozemarijnazijn (of gewone met los takje rozemarijn erin)

Werkwijze: Ontvelde tomaten van pitten ontdoen en in stukjes snijden. De kruiden in een doekje binden. Tomaten, sjalotten, suiker, zout, peper, azijn en doekje in wijde pan met dikke bodem en breng al roerend aan de kook. Als suiker is opgelost af en toe roeren. Chutney zonder deksel 1,5 - 2 uur laten zachtjes laten pruttelen tot het een dikke massa is. Kruidenbultje eruit vissen. Indien de chutney niet wil stijven, pectine uit een zakje toevoegen.

Pickles

In principe zijn dit groenten die in azijn en suiker zijn ingelegd. We noemen het in Nederland dan ook vaak zoetzuur.

- Met komkommer

Je hebt nodig: 6 jampotjes of 5 weckflessen van 1/2 liter - 1 kilo schoongemaakte komkommer (zonder schil en zaadlijsten, in blokjes) - 3/4 liter azijn - 750 gram suiker - 10 kruidnagels - stukje pijpkaneel

Werkwijze: Van azijn, suiker en kruiden een dunne stroop koken. De komkommer in stroop zolang laten koken tot ze zacht en doorschijnend worden. Dan over potten verdelen.

- Met sjalotten

Je hebt nodig: 1 kg. niet te grote sjalotten - ongeveer 60 gr. zout - 3/4 l. wijnazijn - 2 theel. suiker - 6 kruidnagels - 1 stukje foelie - 2 spaanse pepers

Werkwijze: Schil de sjalotjes, was ze en doe ze in een kom. Strooi er royaal zout over en zet ze 24 uur weg. Laat ze dan op een vergiet goed uitlekken en droog ze zonodig. De azijn 15 minuten zachtjes koken, eienlijk meer trekken, met de suiker en de kruidnagels. Doe de droge sjalotjes in een goed schoongemaakte en goed afsluitbare pot met de spaanse pepers en giet daarop de iets afgekoelde azijn met de kruidnagels. De sjalotten moeten er goed onder staan. Zet ze enkele weken weg op een koele, donkere plaats. De sjalotjes worden wat bruin, maar dat is niet erg.

- Met paprika

Je hebt nodig: 2 kg rode, groene of gele paprika (of gemengd) - 100 gr. zout - 1 l (wijn)azijn - 250 gr. suiker - 3 laurierbladen - 10 peperkorrels

Werkwijze: Snijd de paprika's doormidden, verwijder de stelen en de zaadlijsten. Snijd de vruchten in reepjes of flinke sukjes. Bestrooi ze met zout en laat dit 24 uur staan. Breng de azijn met de suiker, laurier en peperkorrels aan de kook en laat dit 10 minuten trekken. De paprika laten uitlekken en in een weckfles doen. De hete kruidenazijn erover gieten en de potten sluiten als ze iets afgekoeld zijn. Na 3 weken is de inmaak klaar.

Kruidenolie- en azijn

Zelf een heerlijk aromatische olie of azijn maken is heel gemakkelijk. Er is alleen geduld voor nodig. Kruiden geven pas na twee tot drie weken hun heerlijke smaak af. Kies een mooie, schone fles en doe daar naar eigen inzicht in. Bijvoorbeeld: rozemarijn, tijm, salie, marjolein, lavendel of dille. Je kunt ook een mengsel van kruiden gebruiken. Schenk de fles vol met een goede olijf- of andere (meer neutrale) olie. De kruiden moeten helemaal onder de olie staan. Sluit de fles goed af en laat het kruid ongeveer 3 weken intrekken op een koele donkere plaats. Op dezelfde manier kun je kruidenazijn maken. Hier kun je ook nog eetbare bloemen aan toevoegen. Gebruik daarvoor witte wijnazijn als basis.

☺ Om de publieke hygiëne te bevorderen koopt het stadsbestuur van de Chinese stad Luojiang dode vliegen op van haar inwoners voor EUR 0,06 per stuk. De maatregel is een overblijfsel van een eerdere campagne van de grote leider Mao om ongedierte te bestrijden. Deze werd beëindigd toen de spreuwenpopulatie in China instortte, wat leidde tot een explosie van plaagdieren met misoogsten als gevolg.

☺ In Japan wordt de vos als een heilige vereerd. Bezetenheid door een vos wordt als een klinische aandoening beschouwd. De symptomen: een niet-afhoudende hunkering naar rijst en het onvermogen om andere mensen recht in de ogen te kijken. Als je symptomen herkent, dan weet je nu waar je ervoor behandeld kunt worden.....

Gezond de winter door

Gezond de winter door

We weten het allemaal maar oh, wat is het moeilijk om ons eraan te houden: 3 ons groenten en twee stuks fruit. Iedere dag. In de zomer is dat nog niet zo'n probleem maar in de winter.....

Het helpt misschien als je weet dat een groente- en fruitrijk voedingspatroon helpt het verouderingsproces te vertragen en daarmee de kans op ouderdomskwalen vermindert. Je voelt je dus beter en (OK, toegegeven) je ziet er beter uit. Hoe zit dat eigenlijk?

Waarom zijn groenten en fruit zo goed voor je?

Het antwoord klinkt vreemd, en behoeft enige uitleg: ze zijn zo gezond omdat ze geen pootjes hebben!

Onze lichamen produceren ongezonde stoffen die oxidanten worden genoemd. Daarnaast worden we blootgesteld aan aanvallen van virussen, bacteriën, vervuilende deeltjes, UV-straling, etc. We kunnen ons hiertegen wapenen met een gezonde leefstijl en door veel te bewegen.

Planten worden aan dezelfde gevaren blootgesteld maar voor hen is het moeilijker om zich ertegen te wapenen. Inderdaad, omdat ze worteltjes hebben in plaats van pootjes en het moeten doen met hetgeen er op de plaats waar ze groeien beschikbaar is.

Daarom zijn het experts geworden in het maken van de voedingsstoffen die hen gezond houden. Ze zitten daardoor barstensvol vezels, vitaminen en essentiële mineralen. En laten dat nu net die stoffen zijn die wij ook nodig hebben! Door deze planten te eten kunnen we deze stoffen voor onszelf gebruiken.

Welke vitamine hebben we waarvoor nodig?

Vitamine A: om te groeien, voor een goede huid en voor het onderhoud van neus, ogen en longen. Deze vitamine is broodnodig om goed te kunnen zien.

Vitamine B: een familie van vitaminen die nodig zijn voor het opwekken van energie, het onderhoud van het zenuwstelsel en de aanmaak van rode bloedcellen

Vitamine C: Een bekende antioxidant die de heling van wonden bevordert, het lichaam helpt ijzer op te nemen en de zenuwen en bloedvaten goed laat functioneren.

Vitamine D: Belangrijk voor gezonde botten en tanden. Essentieel voor het opnemen van kalk en fosfor.

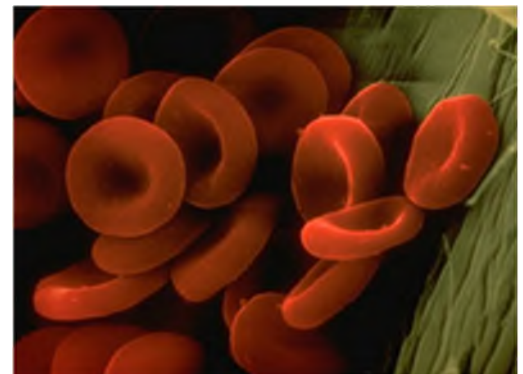
Vitamine E: Een belangrijke antioxidant die helpt de celwanden te beschermen tegen beschadiging.

Vitamine K: Belangrijk voor het stollen van het bloed.

Foliumzuur: Belangrijk voor de ontwikkeling van het ruggenmerg en daarom heel belangrijk voor zwangere vrouwen. Helpt ook bij het voorkomen van hartaanvallen en beroertes.

En welke mineralen?

- Kalk: voor sterke botten en tanden
- IJzer: voor het transport van zuurstof in het lichaam
- Magnesium: Essentieel voor het functioneren van spieren en zenuwen en daarnaast helpt het bij het vrijmaken van energie in het lichaam.
- Mangaan: Een belangrijk sporelement dat helpt bij de opbouw van botten en enzymen
- Kalium: Voor de vochtbalans in het lichaam
- Selenium: Voor het immuunsysteem en de schildklier
- Zink: Voor het immuunsysteem, de voortplanting en het helen van wonden
- Vezels: Voor de darmwerking en het op peil houden van het cholesterolpeil.

☺ In het oude Rome werden giraffen, toen nog cameleoparden genoemd, tentoongesteld als een kruising tussen een kameel en een luipaard.

☺ In Soedan is in 2006 een man, die werd betrappt tijdens een amoreus onderonsje met een geit, gedwongen met het beest te trouwen. Hij moest ook nog een bruidsschat aan de eigenaar betalen. Of het een goed huwelijk is geworden, is helaas niet bekend.....

Meer weten?

Filmpjes:

- [Vitamine informatiebureau](#)
- [Energiek en gezond](#)
- [Gekleurde groente en fruit](#)
- [Groene smoothies](#)
- [Anti-oxidanten](#) [How to Make Herb Infused Oils and Vinegar](#)

Meer lezen:

- [Vitamines in voeding](#)
- [Mineralen in voeding](#)
- [Energievitamines](#)
- [Weerstandvitamines](#)
- [Sappen tegen kwaaltjes](#)

En dan zijn er ook nog:

- **Antioxidanten:** een term die een aantal stoffen beschrijft die de giftige oxidanten neutraliseren. Een algemene regel: hoe meer gekleurd de groente, hoe meer antioxidanten er in zitten. Ook van zulke groenten gemaakte producten bevatten vaak antioxidanten. Dus neem vooral nog een glaasje rode wijn, het is gezond voor je (mits je het houdt bij 1x per dag)!
- **Beta-caroteen:** de orange kleurstof die te vinden is in geel, oranje en rood fruit en groenten. Het lichaam zet deze stof in vitamine A
- **Flavonoïden:** Het rood-paars-blauw pigment. Wordt door het bloed opgenomen en versterkt zo alle cellen in het lichaam
- **Lycopen:** De rode kleurstof in tomaten. Wordt sterker wanneer het wordt gekookt. Wordt het best opgenomen in combinatie met plantaardige oliën.
- **Luteïne:** De gele kleurstof in mais en, in mindere mate, groene groente en appels. Voor goed voor de ogen.
- **Chlorophyl:** Het groene pigment in alle groene groenten. Helpt het in de maag en darmen met het ontgiften van voeding.

Variëren is het sleutelwoord

Door steeds dezelfde groeten en fruit te eten, en dan ook nog op dezelfde manier klaargemaakt, doe je jezelf tekort. Breng alle kleuren van de regenboog aan in je maaltijden en wissel koken, bakken, stomen, grillen en rauwkost af. Experimenteer met smaken en texturen. Zo profiteer je maximaal.

Aangeraden wordt 3 ons groenten en twee stuks fruit te eten. Minimaal, maar meer mag ook! Met een selectie van slechts 30 soorten groenten en fruit kun je gedurende 400 jaar iedere dag een andere combinatie eten!

Probeer eens bekende groenten in onbekende kleuren te eten. Niet alle worteltjes zijn oranje, niet alle tomaten rood, niet alle komkommers groen etc.

Is rauw beter dan gekookt?

Ja en nee. Sommige voedingsstoffen worden door koken vernietigd, maar andere kun je juist beter opnemen. wissel dus af. Sterk gekleurde groenten kun je het beste stomen of rauw eten.

De tien meest gezonde groenten:

Sojabonen (wél eerst koken!) / Broccoli / Uien en prei / Erwten / Paprika's en pepers / Wortelen / Boerenkool / Waterkers / Spinazie / Tomaten

Kweek je eigen groenten en fruit!

Waarom zou je je eigen groentene en fruit kweken? De supermarkten liggen er vol mee! Dat is zo, maar het aanbod is beperkt en dus wordt het moeilijker om te variëren. Bovendien zijn de methoden die worden gebruikt om vlekkeloze, uniforme producten te krijgen niet altijd even vriendelijk. Planten worden tot het uiterste gedreven waardoor een deel van hun goede eigenschappen verloren gaat. Niet fijn voor het milieu dus, en ook niet voor jou.

Ook als je geen moestuin hebt, kun je nog groenten in je border of in potten kweken. Kies dan voor ongebruikelijke variëteiten zodat je het supermarktpul kunt afwisselen. Daarnaast wordt er pas geoogst wanneer het product klaar voor consumptie is en vrijwel meteen daarna gegeten.

En dan nog dit!

Een bijkomend voordeel van het kweken van je eigen vitamines, mineralen etc. is, dat je ook meer in beweging en veel in de buitenlucht bent. Dit versterkt nog de effecten van het gezonde eten. En het is goed tegen stress!

☺ In de late negentiende eeuw waren hoeden en tassen van kolibrievelletjes erg à la mode. Eén handelaar in Londen verkocht er 400.000 per jaar. Hoeveel -onbekende- soorten verloren zijn gegaan, is niet bekend. In 1918 werd aan deze praktijk een einde gemaakt.

In de siertuin!

Algemeen:

- Bomen en struiken kunnen nu worden aangeplant en verplant. Probeer bij het verplanten een zo groot mogelijke plantkluit te behouden. Bij de grotere bomen kan je eventueel een boompaal gebruiken om de stam aan vast te binden. Op deze wijze kan de boom zich wortelen en verankeren in de bodem zodat hij stevig vast komt te staan.
- Rozen planten kan vanaf half oktober tot half april en dat bij niet vriezende weer. Rozen plant je op een zonnige en winderige standplaats. De wind zal ze vrij houden van de bladluizen. Plant geen rozen op een plek waar eerst al rozen stonden. Wil je dat toch, dan moet je de grond uitgraven en vervangen door nieuwe.
- Heide en rhododendrons planten op een zure bodem. Bij het planten wat turf in het plantgat mengen.
- Vaste planten en heesters die niet volledig winterhard zijn, beschermen tegen vorst.
- Rotsplanten beschermen tegen teveel regen. Zorg voor een goede afwatering.
- Nu het rustiger wordt is het de ideale periode voor het herstellen van schuttingen, pergola's, tuinhuisjes en andere hardware
- Aanleggen van paden en terrassen.
- Tuinmeubels binnen brengen en schoonmaken.
- Na de laatste maaibeurt de grasmaaier naar binnen brengen voor zijn winteronderhoud. Hetzelfde geldt dan ook voor de motorheggenschaar, de grastrimmer, bosmaaier, etc.
- Om in de winter tot wat leven in de tuin te brengen hang je enkele nestkastjes op. Doe dit op minstens 1,5 tot 2 meter hoogte zodat de katten er niet bij kunnen.

Snoeien:

- Snoeiafval van vaste planten en slordige siergrassen kan op de compost. Laat ook enkele takken staan als wintersilhouet. De dode en uitgebloeide takken van Sedums, Monarda's, siergrassen, Phlomis, Eupatoriums, etc. zullen voor heel wat winterse tuinsfeer zorgen als ze mooi door de mist berijpt zijn.
- Dode takken kan je nu gemakkelijk uit de struiken en de bomen verwijderen. Deze kan je verhakselen en de houtsnippers kunnen onder de bomen worden aangebracht. Indien de gesnoeiende takken in een uithoek van de tuin op een hoop worden gelegd zullen deze dienst doen als egelhuisje.
- [Meer over snoeien.](#)

Meer kijken:

- [Succesvol bomen planten](#)
- [Frost protection](#)
- [Schutting plaatsen](#)
- [Bestrating aanleggen](#)
- [Teak meubelen onderhouden](#)
- [Onderhoud grasmachine](#)
- [Welke nestkast?](#)
- [Een takkenmuur maken](#)
- [Vaste planten scheuren](#)
- [Maak gazon winterklaar](#)
- [Wat te doen met afgefallen blad?](#)
- [Bloembollen planten](#)
- [How to plant an amaryllis bulb](#)
- [Wak in de vijver maken](#)
- [Kuiplanten](#)
- [Tuinen in de winter](#)

Plantenborders:

- De uitgebloeide stengels van de vaste planten mogen -indien gewenst- worden weg gesneden, toch is het beter om met de grote schoonmaak van de tuin te wachten tot in het voorjaar. Zo krijgen de planten gedurende de winter nog wat vorstbescherming van de bovengrondse afgestorven plantendelen. De dieren in je tuin gebruiken ze ook om in te overwinteren. De uitgebloeide stengels van bijvoorbeeld Phlomis (brandkruid), Eupatorium (leverkruid), Monarda (bergamotplant), Astilbe, etc. laat je staan zodat die in de winter voor sfeer in de tuin kunnen zorgen met hun prachtige silhouetten.
- Vaste planten kunnen tot half oktober worden gescheurd en uitgeplant. Zwakkere soorten zoals de herfstanemonen en de siergrassen worden liever in het voorjaar gescheurd.
- De tuinplanten die matig winterhard zijn moet je vanaf nu beschermen tegen (nacht)vorst. Afdekken met luchtig materiaal en daarboven een afdekking aanbrengen die een teveel aan vocht tegenhoudt.
- Onkruid groeit en bloeit nog steeds, zij het niet meer zo snel. Blijf het weghalen.
- Nu is de ideale periode om de borders plantklaar te maken. Maak de composthoop leeg en breng een laag van zo'n 5 cm rijpe compost aan op de nieuwe border. Spit het daarna om en het resultaat zal volgend jaar opmerkelijk zijn.

- ☺ Leeuwen kwamen vroeger algemeen voor in Europa en Azië. De laatste Europese leeuw werd in de 1941 eeuw in Iran neergeschoten. In Noord India leven de laatste 300 Aziatische leeuwen.

- ☺ De Nijl-monitorhagedis legt zijn eieren in termietenheuvels. Daar blijven ze lekker warm!

Gazon:

- Bij vorst niet op het gazon lopen.
- Gazon vrij maken van de laatste afgevalen bladeren zodat het gras niet kan verstikken. De bladeren kan je gebruiken om bladaarde mee te maken. Dit kan op een apart composthoopje met enkel bladeren maar men kan ze ook nat maken en in een vuilniszak stoppen. Hierin wat gaten maken. Na een jaar zal men in beide gevallen over bladcompost kunnen beschikken.
- Wie dat wenst kan nu nog krokussen en andere kleine bolletjes in zijn gazon planten. Je plant ze best uit in groepjes.

Bloembollen en -knollen:

- Plant tulpen, Oosterse sterhyacint (*Scilla's*), voorjaarsanemonen, etc.
- De reeds gerooide dahliaknollen, gladiolen, begoniaknollen en dergelijke, die in kistjes turfmoel staan, controleren op rotten, schimmels of op muizenvraat.
- Amaryllis (*Hippeastrum*) oppotten en op een lichte standplaats zetten. Kies bij de aanschaf voor de grootste bollen waarin veel reservestoffen zitten opgeslagen. Een bolomvang van 20 cm tot meer dan 30 cm is heel normaal. Ze zijn verkrijgbaar in verschillende kleuren. Er zijn groot- en kleinbloemigen en enkel- en dubbelbloemigen. De wortels die nog aan de bol zitten moet je zeker sparen. Vul een bloempot met potgrond en stop de bol voor twee derde in de grond. Ze kunnen gewoon op de vensterbank worden geplaatst maar liefst in een goed verwarmde huiskamer want ze houden van 20°C. Geef weinig water totdat de stengel tevoorschijn komt. Zodra de knop en het blad zichtbaar worden dan mag men geleidelijk aan meer water geven. De stengel groeit daarna zeer snel en al spoedig zorgen enkele prachtige bloemen voor de climax. Dit hele proces kan zo'n 6 tot 10 weken duren.

Vijver:

- Verwijder pompen en verlichting
- De vijverbepanting terug knippen
- Houten tonnen en zinken kuipen ledigen en binnen brengen vooraleer ze door ijsuitzetting stuk vriezen.

Kuipplanten:

- Vul bloembakken met wintergroene, al dan niet bloeiende, planten. Zo breng je de tuin gedurende de winter toch een stukje dicht bij het huis. Zorg wel voor een goede drainage want dat is zeker nodig. Steek er krokusbolletjes of blauwe druifjes tussen en je hebt er nog langer plezier van.
- Balkonbakken, vazen en potterie afwassen en opbergen. Potten die buiten blijven beschermen tegen de vorst (noppensfolie).

☺ Er is slechts één soort luis die met uitsterven wordt bedreigd. Deze leeft uitsluitend op een -eveneens met uitsterven bedreigd- soort Indiaas dwergzwijntje.

☺ De witte Uakari wint zonder meer de eerste prijs voor een merkwaardig uiterlijk. Deze in het Braziliaanse oerwoud levende aap wordt, vanwege zijn kale rode gezicht en flaporen, ook wel "Engelsman" genoemd.....

☺ Het gewei van een eland is het snelst groeiend weefsel in het dierenrijk. Het groeit zo'n drie centimeter per dag. Niettemin zijn ze heel gevoelig: hij kan er een vlieg op voelen landen!

☺ Naakte woelmuizen kennen geen pijn, omdat ze een bepaalde neurotransmitter niet aanmaken. Dit is waarschijnlijk een aanpassing aan de hoge, bijna giftige hoeveelheid kooldioxide in hun ondergrondse nesten.

☺ De octopus is een goed acteur. Hij is een meester in het imiteren van gevaarlijke dieren zoals zeeslangen en leeuwvissen. Ook een klomp zeewier en een drijvende kokosnoot horen tot het repertoire.

Een muur op het noorden

De late herfst is een prima tijd om nieuwe planten in je tuin te zetten. Oók op de zogenaamde moeilijke plekken. Voor veel tuinkabouters roept de noordmuur van een huis associaties op met schrikbeelden van "nauwelijks te beplanten" en al helemaal niet te "beklimmen". Klimplanten die op het noorden gedijen zijn er bijna niet, zegt men. Maar dat kon nog wel eens meevallen!

Daarbij moet wel onderscheid gemaakt worden tussen klimplanten die op het noorden overleven en klimplanten die er daadwerkelijk gedijen. waan daar is een groot verschil tussen. Zo wordt bijvoorbeeld klimroos "New Dawn" aangeraden voor een noordmuur. En inderdaad, hij gaat er niet dood, maar floreren doet hij niet zoals hij dat tegen een west- of oostmuur wel doet. En een plant die het niet goed doet, ook al gaat hij niet dood, daar heb je toch geen plezier van? OK, geen klimroos dus. Maar wat dan wel?

De klimhortensia, waarnaar vaak gegrepen wordt door tuinkabouters die het ook niet meer weten, is ook niet echt geschikt. Hij groeit goed op het noorden, dat wel, maar de bloei laat in het donker nogal te wensen over. En een hortensia plant je nu eenmaal niet voor het blad.....

Je zult dus op zoek moeten gaan naar planten die het gebrek aan zonlicht niet ervaren als een te overwinnen handicap maar die er daadwerkelijk van houden. En die zijn er heus wel. Neem nou de Schisandra. Er bestaan verschillende soorten van deze klimplant uit het verre oosten maar de mooiste is Schisandra rubriflora, een windende klimplant die in zijn eentje met gemak een hele noordmuur kan bedekken. De bloemen lijken op kleine magnoliabloemen die ondersteboven aan ranke stengels hangen. De bloemknoppen zijn kogelrond en doen wel wat aan kersen denken, maar dan kleiner. Ook de bloemkleur doet aan kersen denken. Schisandra's zijn niet in ieder tuincentrum te koop, maar als je dan toch op plantejacht gaat, koop dan meteen een mannelijk en een vrouwelijk exemplaar, want samen zorgen die in de herfst voor spectaculaire, lange trossen rozerode bessen. Een windende klimplant heeft natuurlijk wel draden of een trellis nodig om zijn weg naar boven te kunnen vinden.

Een andere klimplant die niet zelfstandig kan klimmen maar die het wel uitstekend op het noorden doet, is Berberidopsis corallina, een spectaculaire groenblijver met blad dat aan dat van een mahonia doet denken en met bloedrode, hangende bloemtrossen tegen het einde van de zomer. Hij komt uit Chili en het zal duidelijk zijn dat de plant niet in de categorie "betrouwbaar winterhard" valt. Maar hij wordt niet hoger dan een meter of twee, waardoor het altijd mogelijk blijft om hem in een heel strenge winter met een rietmat af te dekken. Ook hier weer geldt dat je draden langs de muur moet spannen.

En als die draden er dan toch hangen, kun je er meteen nog wat andere klimplanten langs leiden. Bijvoorbeeld Clematis tangutica, een geelbloeiende clematis die samen met de Berberidopsis bloeit en die ook liever tegen een noordmuur staat dan in het zonnetje. En wil je geen draden tegen de muur, plant dan eerste een camelia en laat Berberidopsis hierdoor zijn eigen weg zoeken. Met Schisandra kun je deze truc niet uithalen, die groeit zo sterk dat je geen camelia meer zou overhouden.

Meer weten?

Filmpjes:

- [Je gevel, een klimmuur](#)
- [Klimplanten vastmaken](#)
- [Klimplanten tegen de gevel](#)
- [Klimhortensia](#)
- [Klimplanten](#)

Meer lezen:

- [Leiheesters](#)
- [Klim- en gevelplanten](#)
- [Bloeiende muren](#)
- [Klimroos in de schaduw](#)

☺ In India wordt de uil als een slecht voorteken beschouwd, als bringers van slecht bericht en als dienaren van de dood. Zijn naam wordt gebruikt om een dom persoon aan te duiden.

☺ De papagaai-achtigen vormen een oude groep vogels die zich als snel van de hoofdtak heeft afgesplitst. De oudste fossielen tot nu toe zijn 55 miljoen jaar oud en zijn -vreemd genoeg- in Engeland opgegraven.

☺ Pinguïns hebben een veel dichter verenpak dan andere vogels. Met meer dan 20 veren per vierkante centimeter blijven ze lekker warm en droog. Door hun zwart-witte tekening zijn ze in het water moeilijk te zien, zowel van onder- als van bovenaf.

Een wintertuin hoeft niet saai te zijn!

Wist je dat je maar zes maanden van het jaar blad hebt? In die andere zes maanden van november tot april wil je toch ook kleur zien in de tuin. Die kleur moet vooral komen van struiken en bomen,

Op een grauwe winterdag versieren kornoeljes, wilgen en bramen de tuin met kleurige takken. Niet alle soorten en cultivars zijn daarvoor geschikt, je moet wel een goede keuze maken en snoeien is verplicht om een mooie wintertint te krijgen.

Eenjarige takken zijn het mooiste van kleur. De beste snoeitijd is half april, net voordat ze in blad komen. Je hoeft niet voorzichtig te zijn en kunt ze tot de grond terug snoeien. Het is ook mogelijk de takken op verschillende hoogten te snoeien zodat je kleine knotwilgjes krijgt of knotkornoeljes.

Groenblijvende Viburnum, Mahonia en Sarcococca vormen een stevige achtergrond voor alle kleuren. Bloeiende toverhazelaar zorgt voor gele en oranje bloemen.

Meer weten?

Filmpjes:

- [The winter garden](#)
- [Tuinen in de winter](#)
- [Toverhazelaar](#)

Meer lezen:

- [De rode wintertuin](#)
- [Kleurrijke stammen](#)
- [Kleurige takken](#)
- [Winterbloeiërs](#)
- [Bijzondere winterbloeiërs](#)
- [Vrolijke winterbloeiërs](#)

De allermooiste stam heeft de zilverberk *Betula utilis* var. *jacquemontii*. Het donkerpaarse blad van *Bergenia purpurascens* aan hun voeten laat de witte stammen nog eens extra mooi uitkomen.

De allermooiste kornoelje is *Cornus sanguinea* 'Midwinter Fire' met vlammend oranje-gele takken. Spectaculair als je een rijtje plant voor een blauw geverfde muur geplant.

De takken van *Cornus sanguinea* 'Magic Flame' zijn zo mogelijk nog feller oranje van kleur en hebben als extraatje het in de herfst goudgeel verkleurende blad. Wie meer van rode takken houdt kan de bekende *Cornus alba* 'Sibirica' planten of *Cornus alba* 'Ivory' met groen-wit blad en warmrode takken of *Cornus alba* 'Siberian Pearls' met tegelijkertijd wijnrode takken en witte bessen.

Cornus stolonifera 'Sunshine' heeft gele takken en *Cornus stolonifera* 'Flaviramea' groengele.

Wilgen zijn weer een ander verhaal. Over het algemeen groeien wilgen wat wilder en worden groter, maar er zijn uitzonderingen zoals *Salix irrorata* die niet hoger dan 1.20 meter wordt en purperkleurige berijpte takken heeft. *Salix gracilistyla* 'Melanostachys' is een bijzonder wilgje dat niet hoger wordt dan 1 meter en in het voorjaar zwarte katjes krijgt.

Behalve de kornoelje en de wilg is er ook bij de sierbraam mooie winterkleur te vinden. *Rubus biflorus* bijvoorbeeld, heeft mooie zilvergrijs berijpte takken.

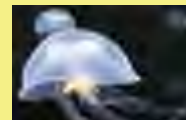
Bomen die mooi zijn in de winter hebben dat meestal te danken aan hun bast, maar soms ook aan de takken of knoppen zoals de linde, *Tilia cordata* 'Winter Orange' die oranje takken heeft met rode knoppen. Twee mooie "winteresdoorns" zijn *Acer davidii* een klein boompje met een mooie streepjesbast en *Acer negundo* 'Winter Lightning' met gele takken. Deze esdoorn wordt uiteindelijk maar 4 tot 5 meter hoog. Het is eerder een grote struik dan een kleine boom.

Plant aan de voet van de struiken./bomen kleine winterbloeiende bolgewasjes en je tuin is ook tijdens de donkere maanden rond de feestdagen bij lange na niet saai!

☺ Cellen van varkens worden gebruikt om ziekten bij de mens te bestuderen. Om het onderzoek te vergemakkelijken hebben Chinese genetici deze cellen gemanipuleerd met DNA van kwallen, zodat ze licht geven.....

☺ Het Sumatraans gestreept konijn is zo zeldzaam dat er in de lokale taal geen woord voor is. In 1930 is het dier uitgestorven verklaard. Niettemin is het sindsdien nog zeker drie keer gezien.

Kuipplanten in de winter

Cycaspalm of varenpalm | *Cycas revoluta* | zon, halfschaduw | hoogte tot 3 m | struik | niet winterhard

Mandarijn | *Citrus reticulata* | zon | bloei 6-7 | hoogte tot 2 m | struik | niet winterhard

Zure sinaasappel of pomerans | *Citrus aurantium* var. *bergamia* | zon | bloei 6-7 | hoogte tot 2 m | struik | niet winterhard

Boomvaren | *Dicksonia antarctica* | halfschaduw, schaduw | hoogte tot 3 m | struik | niet winterhard

Verhuizing naar binnen

Vanaf eind oktober gaan niet-winterharde planten, zoals kuipplanten, geleidelijk over tot hun rustperiode. Die rustperiode hebben ze nodig om zich voor te bereiden op een uitbundig bloeiseizoen. Je mag dan geen plantenvoeding meer geven. Vanaf dit moment geef je ook minder water, net genoeg om de plant niet te laten uitdrogen. Het geschikte moment om de plant naar binnen te brengen hangt af van de gevoeligheid van de plant en de omstandigheden buitenshuis. Lichte nachtvorst is voor de meeste soorten geen probleem. Maar het is beter de planten bij een eerste waarschuwing voor vorst naar binnen te halen. De laatste tijd is dat steeds later in het jaar. Geef de plant een schoonmaakbeurt voordat je hem definitief binnen stalt, om schimmels en ziektes geen kans te geven. Dit houdt in dat je uitgebloeide bloemen, afgefallen blad, slakken en onkruid weghaalt. Snoei de plant lichtjes als dat nodig is om hem te laten passen op de overwinterplek. Het echte snoeien gebeurt pas in het voorjaar.

Verpotten

Alle bomen en heesters in kuipen moeten van tijd op tijd worden verpot, het liefst voordat ze uit de pot dreigen te barsten. De beste tijd om dit te doen is als de planten hun rustperiode hebben. Meestal is dat in de herfst.

Keer de pot om of leg hem op zijn kant en haal de plant eruit. Als de plant te veel wortels heeft en vastzit, kun je de kluit met een keukenmes lossnijden. Kies een nieuwe pot die groot genoeg is voor zowel de wortelkluit als voor nieuwe potgrond. Zet de plant in het midden van de pot en vul aan met de nieuwe potgrond. Druk deze voorzichtig aan rond de plant, maar zorg ervoor dat je de grond niet te vast drukt. Geef voldoende water. Snoei de plant tot ongeveer tweederde terug om de wortelkluit de gelegenheid te geven op krachten te komen. Blijf water geven.

Haal de plant uit de pot, schud de aarde eraf en gebruik een tuinvorkje om de wortelkluit los te maken.

Zoek de hoofdwortels op en knip er een paar met een scherpe snoeischaar af. Zet de plant in nieuwe potgrond

☺ Axelotl is Azteeks voor "waterhond". Werknemers werden in dit oude Mexicaanse rijk uitbetaald in Axelotls, die de dieren zowel als voedsel als medicijn beschouwden. Nu zijn ze vooral populair in Japan. Ze worden als huisdier verkocht onder de naam WuperRuper.

Bougainvillea | Bougainvillea spectabilis | zon | bloei 5-7 | hoogte tot 3 m | struik | niet winterhard

De overwinteringsplek

De ideale overwinteringsplek is licht en het is er koel, zo tussen de 5 en 12 graden. Wintergroene, dus bladhoudende soorten, zoals oleander en camelia kunnen een beetje vorst verdragen maar zijn gevoelig voor wind. Een tuinschuur met ramen of een kas is voor deze planten geschikt. Bij strenge vorst moet je ze wel extra bescherming geven. Warme kasplanten, zoals bougainville, willen graag iets wamer staan, tussen de 10 en 15 graden. Bladverliezende soorten, zoals de fuchsia, kunnen in een donkere kelder of garage overblijven. Ook hier mag de temperatuur niet boven de 12 graden uitkomen.

Uitbesteden

Heb je zelf geen overwinteringsruimte voor kuipplanten, dan kun je ze uit logeren sturen. Verschillende kwekers bieden hiervoor de gelegenheid. Informeer eens bij kwekers in de buurt of zoek op internet!. De logeerprijs varieert tussen de EUR 25 en EUR 50 per vierkante meter, afhankelijk van de extra service die wordt gevraagd.

Verzorging tijdens de winter

Ook tijdens de rustperiode hebben kuipplanten vocht nodig. Afhankelijk van de temperatuur van de standplaats geef je de planten zo veel (of weinig) water dat de grond net niet uitdroogt. Te veel vocht is funest, maar uitdrogen ook.

Bladverliezende soorten verdragen droogte beter dan planten die hun blad behouden. Bladhoudende planten verdampen vocht via hun bladeren en hebben dus net een beetje meer water nodig. Je hoeft tijdens de rustperiode geen mest te geven. <http://www.tuinkabouter/siertuinkuipplanten.htm>

Weer naar buiten

In het voorjaar, na half mei, kunnen de planten weer naar buiten. Laat ze wennen aan het licht en zet ze eerst in de schaduw. Verpot de planten vanaf maart en meng wat klei door de aarde, zodat het vocht beter wordt vastgehouden. Geef ook meteen een snoeibeurt. Controleer of de afvoergaten onder de pot niet verstopt zitten en leg er een paar oude potscherven op. Veel kuipplanten willen graag een zonnige standplaats; ze zullen dan extra rijk bloeien. Je moet wel vaak twee keer per dag water geven. Ook moet regelmatig voeding worden toegediend. Tussentijds oude bloemen weghalen en te lange takken terug snoeien geeft meer bloei.

Verzorging tijdens de zomer

Kuipplanten zijn kwetsbaarder dan planten die in de vollegrond staan. Daarom moeten ze minimaal iedere week worden nagelopen en onderhouden. Groeitoppen moeten worden uitgeknepen om een bossige groei te bevorderen. Uitgebloeide bloemen en vergeelde bladeren moeten worden verwijderd. Controleer op ongedierte en verwijder die, indien nodig. Bestrijd ook schimmelziekten. Door deze regelmatig uitgevoerde inspectiebeurten leer je je kuipplanten goed kennen en zie je ook meteen wanneer ze zich niet zo lekker voelen. <http://www.freewebs.com/belevenissen-van-een-tuinkabouter/siertuinkuipplanten.htm>

Snoeien

Het leiden en snoeien van kuipplanten is een bezigheid die beslist vruchten afwerpt. Als je het goed doet, ontstaan er juweeltjes van planten! Planten die altijd in een kuip staan, hebben baat bij een jaarlijkse opknapbeurt. Takken die de verkeerde kant op groeien, kunnen worden uitgedund of verwijderd. Soms moeten de wortels worden gesnoeid. Het kan ook voorkomen dat een plant sterk terug moet worden gesneden.

☺ Zeekoeien hebben een voorkeur voor elektriciteitscentrales, vanwege de afvoer van warm water. Als dank houden ze de omliggende kanalen vrij van waterplanten. Zeelieden zagen de vrouwtjes aan voor vrouwen met een vissenstaart. Zo ontstond de legende van de zeemeermin.

Vormsnoei

Door het snoeien krijgen de planten een mooie dichte vorm die heel geschikt is voor groenblijvende heesters als laurier. Het gaat zo:

1. Verwijder al het opschot van de wortels bij jonge heesters en bomen; knop het opschot helemaal onder de aarde af.
2. Creëer al bij de jonge heester een open vorm. Knip beschadigde takken en takken die de verkeerde kant op groeien of elkaar kruisen af.
3. Streef naar een open uitgebalanceerde vorm met goedgeplaatste takken zodat de lucht vrij spel heeft en ziektekiemen geen kans krijgen.
4. Sommige planten moeten dikwijls worden getopt om hun compacte vorm te behouden. Nijp hiervoor de toppen uit iedere tak om de groei van zijstelen te bevorderen.

- ☺ Zeekomkommers waren het eerste Australische exportproduct. De Aborigines die aan de noordkust woonden, ruilden ze met Indonesiërs.

- ☺ Als je een haai ondersteboven keert, raakt hij in trance. Deze toestand, waar-van niemand weet waartoe hij dient, duurt zo'n 15 minuten.

- ☺ In tarantula werden vroeger bijzondere reacties toegeschreven die slachtoffers vertoonden om van het gif af te komen, zoals onbedwingbaar dansen. Drie dagen lang! Nog niet zo lang geleden werd ontdekt dat dit verhaal min of meer klopt, zij het dat het een andere spin betreft.....

Overwinteringsnoei

Grote, vorstgevoelige planten als fuchsia's, struikmargriet en pelargoniums kunnen te mooi zijn om dood te laten vriezen. Vooral op stam gekweekte boompjes zijn waardevol omdat het enkele jaren kost voordat ze hun uiteindelijke vorm hebben. Boompjes op stam kunnen het beste in pot overwinteren, maar moeten dan wel in hun kroon wat worden uitgedund. Haal uitgebloeide bloemen en afgestorven blaadjes en takjes eruit. Nijp de toppen uit de takken. Andere vorstgevoelige planten kun je flink terugknippen, een wortelsnoeibeurt geven en in kleinere potten zetten. <http://www.freewebs.com/belevenissen-van-een-tuinkabouters/siertuinkuiplanten.htm>

Wortelsnoei

Er komt een moment dat een boom of heester te groot wordt voor zelfs de grootste kuip. Je kunt dan wortelsnoei toepassen. Regelmatige wortelsnoei is overigens ook heel geschikt als je weinig plaats hebt. De planten hoeven dan nooit naar een grotere pot te verhuizen.

Haal tijdens de rustperiode de hele boom of heester uit de pot en zoek de dikke hoofdwortels op. Een paar hiervan kunnen worden afgeknipt, zelfs als dat zou betekenen dat de helft van de kluit verloren gaat. Schud de overgebleven oude potgrond van de kluit en plaats deze met zoveel mogelijk nieuwe potgrond in de pot.

Knip in verhouding zoveel takken weg als er van de wortels is weggeknipt, maar let wel op een mooie vorm. Geef voldoende water als de plant in het voorjaar weer gaat groeien.

Bijna alle houtachtige planten kunnen op deze manier worden behandeld.

In de moestuin

In de groentetuin:

- De groentetuin net en onkruidvrij houden. Indien dit nog niet gebeurd is kun je de moestuin nog snel ompspitten. Door het ompspitten kan de regen, sneeuw en de vorst makkelijker door de spleten zodat de grond zal verkrumelen wat de bodemstructuur ten goede komt. Tuinkabouters met een kleigrond moeten sowieso hun land ompspitten.
- Het is belangrijk om de moestuin vrij te houden van water(plassen). Graaf geulen zodat het kan wegvloeien naar de grachten. Een natte bodem zal in het voorjaar veel trager opwarmen waardoor je ook later kunt beginnen zaaien, planten, etc.
- Wil je je grond nog sneller beplanten in het voorjaar dan kun je winterbedden opzetten. Winterbedden zullen water goed weg laten vloeien, kunnen nog beter doorvriezen en zullen in het voorjaar nog sneller opwarmen.
- Witloofwortels rooien en enkele weken laten rusten om daarna in te kuilen.
- Knolselderij van het veld halen voordat het begint te vriezen.
- Aspergegroen afknippen.
- Pastinaak oogsten
- Scheuren van rabarber.

Meer kijken:

- [Groenten kweken in de winter](#)
- [Pastinaak kweken](#)
- [Spruitjes, hoezo?](#)
- [Winterstekken](#)
- [Fruitboom snoeien](#)
- [Succesvol bomen planten](#)

- Voor het oogsten van groene kolen en spruiten kan je beter wachten tot het er eerst eens goed op heeft gevoren. Bij vriesweer wordt namelijk het zetmeel in de plant omgezet in suikers wat de smaak ten goede komt.
- [Meer over het telen van groenten](#)

In de fruittuin:

- Bessenstruiken kunnen worden vermeerderd door winterstek
- Frambozen voorzien van een laagje stalmest.
- Snoeien van de fruitbomen.
- Plant fruitbomen.
- [Meer over het kweken van fruit](#)

In de kruidentuin:

- Vanaf nu niet meer oogsten
- Verzamel de laatste zaden
- [Meer over kruiden](#)

☺ Het Thaise woord voor Tapir is "P'som-sett", wat mengeling betekent. De Thai geloven dat dit dier is gemaakt van de restjes van alle andere dieren.

☺ Termieten kunnen door beton heen graven. In Amerika veroorzaken ze meer schade dan alle branden en overstromingen bij elkaar. Het kostenplaatje wereldwijd bedraagt meer dan 5 biljoen dollar.

☺ Het doden van een wesp is een slecht idee: stervende wespen scheiden een feromoon af dat het hele nest te hulp roept, zodat je binnen een paar minuten met een nog veel groter probleem zit!

Vorstgevoelige planten beschermen

Het voorbije tuinseizoen heb je tijd noch moeite gespaard om de tuin er goed te laten uitzien. Het zou dan ook zeer ontmoedigend zijn om geliefde exemplaren te zien verdwijnen door een aanhoudende stevige vorstperiode. Gelukkig kunnen we de meeste vorstschade beperken door een preventief optreden. Een plant is winterhard als deze zichzelf tegen vorst kan beschermen. Matig winterhard zijn planten, die alleen in onze strengste winters afsterven. Door de milde winters van de laatste jaren kunnen steeds meer half-winterharde planten buiten overwinteren.

De koudere temperaturen zorgen ervoor dat de levensactiviteiten bij de planten zullen afzwakken. Dit kun je bijvoorbeeld duidelijk opmerken door de steeds tragere groei van het gazon naarmate de winter nadert. Alle planten zijn opgebouwd uit cellen die voornamelijk water bevatten. Wanneer het begint te vriezen gaan er zich in de cellen scherpe waterkristallen vormen die zich door de celwanden boren. Als het weer gaat dooien zullen de kristallen smelten en geperforeerde en lekke cellen nalaten. De bevroren plantendelen zullen dan ook na de vorstperiode afsterven.

De winterharde planten hebben geen last van bevroeringsverschijnselen na een zware vorstperiode. Dit komt omdat ze een stof aanmaken die is te vergelijken met een soort van anti-vriesproduct. De plant verspreidt deze stof zodat het in elke cel zit opgelost en daardoor kunnen de cellen pas bevroren bij bv. -15°C. We weten dat verschillende planten behoren tot de categorie van de matig winterharde planten. Deze lijden niet onder de eerste matige vriesnachten, maar moeten wel beschermd worden bij echt harde aanhoudende vorst. Om er enkele veel voorkomende op te noemen: Agapanthus, Gunnera, palmsoorten, boomvarens, Abelia, Eryngiums, kardoem (Cynara cardunculus), tuinbanaan (Musa), eucalyptus,...

Bevriezing

De plant kan ingepakt worden in een wigwam van stro, varenloof of droge bladeren. Druk de bladeren niet aan. Om rotten te voorkomen moet het een luchtige constructie blijven. Daaromheen maak je een geraamte met takken van snoeiafval, bonenstaken of afgestorven stevige stengels van hoge vaste planten zoals van de zonnebloem. De tentvorm wordt versterkt door er bovenaan een touw stevig omheen te binden. Als extra bescherming kun je de wigwam nog afdekken met een jutedoek. Op deze manier zijn de planten onder de constructie goed beschermd tegen de vorst en het is ook nog natuurlijk en mooi om naar te kijken.

Maak de tuin niet te grondig 'winterklaar'. De vaste planten die 's winters bovengronds verdwijnen, kunnen de afgestorven bovengrondse delen best gebruiken als extra mantel tegen de vrieskou.

Uitdroging

Wintergroene planten kunnen geen water opnemen als de grond bevroren is. Toch zullen hun bladeren verder water verdampen door de zon en door de wind. Als een hevige vorstperiode voor een lange periode aanhoudt, kunnen bladhoudende soorten afsterven door uitdroging. Voorbeelden zijn Camellia, bamboe en coniferen. Zet deze planten niet vol in de uitdrogende schrale oostenwind of op het zuiden in de winterzon. Je kunt de planten ook beschermen tegen de wind door ze te planten achter een haag of een vlechtscherm.

Rotting

Bij koud weer met een hoge grondwaterstand zullen de wortels afsterven. Plant gevoelige planten liever op een hoger gelegen stuk tuin of zorg voor een goede drainage. Weet bij de aanschaf en aanplant van matig winterharde planten dat een droge zandgrond in ieder geval beter is dan natte kleigrond. Grijsbladige planten zijn bijna allemaal liefhebbers van warmte en van droogte en zijn vaak de eerste slachtoffers van een langdurige hoge grondwaterstand in de winter. Indien je plastic gebruikt om planten mee te beschermen, zorg dan dat deze verwijderd wordt zodra de vorst over is.

Vogels voederen

Dat is nu het leuke van een vogelvriendelijke tuin: in elk seizoen maak je andere gasten mee. In de nazomer trekken de insectenetende broedvogeltjes weg naar het warme zuiden en hun plaats wordt ingenomen door zwervers uit het koude noorden. Zelfs de spreeuwen zijn niet dezelfde als die in de zomer in je tuin zaten te broeden. Deze nieuwe spreeuwen komen uit Rusland en omstreken; voor hen is ons land een bijna subtropisch oord. Net als de andere vogels komen ze op het voedsel af dat je ze voorzet. Centrum van gastvrijheid is een voedertafel of -huisje.

Plaats dat op een open, overzichtelijke plek, buiten bereik van katten en het liefst op een paal van minimaal anderhalve meter hoog.

Voederhuisjes

Voederhuisjes zijn te koop in allerlei soorten en maten. Het dakje dat erop zit, heeft het voordeel dat het gestrooide voer niet nat wordt. Nadeel is dat sommige vogels er moeilijk op kunnen landen.

Een simpele voedertafel is gemakkelijk zelf te maken. Hij bestaat uit een plank met lage opstaande randen op een paal. Openingen op de hoeken zorgen voor afvoer van regenwater. Zo'n tafel heeft als voordeel dat de vogels er gemakkelijk op kunnen landen en dat je ze beter kunt zien. Nadeel is dat het voedsel nat wordt en kan gaan schimmelen.

Waar je ook voor kiest, belangrijk is dat je het huisje of de tafel regelmatig schoonmaakt met heet water en een borstel. Zo verwijder je uitwerpselen, beschimmelde resten en allerlei bacteriën waar vogels ziek van kunnen worden.

- ☺ Pissebedden werden vroeger gegeten als middel tegen maagklachten, zoals Rennies. Hun pantser is gemaakt van calcium-carbonaat, dat maagzuur neutraliseert.

- ☺ Darwin beschouwde de worm als het meest belangrijke dier in de wereldhistorie.

- ☺ Bella Donna betekent in het Italiaans mooie vrouw. Naar alle waarschijnlijkheid kreeg de plant deze bijnaam omdat ze de stof atropine bevat. Wanneer je atropine in de ogen druppelt, worden de pupillen groter. En je gaat weer een paar dagen eerder dood.....

Nog meer voederplaatsen

Een voederhuisje of -tafel is ervoor om voer op uit te strooien of om er bakjes met speciaal voedsel op te zetten. Maar er zijn meer mogelijkheden om de vogels te bedienen. Zo zijn er vogels die het liefst op de grond eten. Voor hen kun je op het gezoon een speciale strooiplaats aanleggen, afgezet met stenen. Er zijn ook speciale voedersilo's in de handel, voorzien van een beschermende kooi. Dit om te voorkomen dat er rondzwervende dieren als muizen of eekhoorns aan het voedsel zitten.

Vogels als mezen, sijsjes en spechten eten liever bungelend dan zittend op een voedertafel. Behalve met vetbollen en pindanetjes kun je deze vogels trakteren op een uitgebreid aanbod van alle mogelijke hangende toestellen, waar ze zaden en pinda's uit kunnen peuteren. Het vogelinformatiecentrum van de Vogelbescherming Nederland in Zeist biedt een ruime keuze uit verantwoorde en slimme voedselautomaten voor allerlei soorten vogels. Het enige wat je hoeft te doen is de goede plek uitkiezen waar je ze kunt ophangen. Dus buiten bereik van katten, met een vluchtbosje in de buurt en mogelijk vlak voor het raam, waar je van heel dichtbij kunt genieten van de smullende vogels.

Wanneer voeren

's Morgens vroeg is het een drukte van belang rond de voedertafel. De vogels hebben de hele lange nacht niet kunnen eten en rammelen nu van de honger. Kleine vogeltjes verliezen 's nachts soms wel tien procent van hun lichaamsgewicht. Door hun lichaamstemperatuur van veertig graden hebben ze een hoge verbranding. Zorg er dus voor dat de tafel op dat moment goed gevuld is (vul 's avonds het voer aan).

Met regelmaat voeren is belangrijk. De vogels moeten op je kunnen rekenen! Vaak hebben ze elke dag een vaste route en weten ze precies wat er waar te halen valt. Op deze manier komen ze de winter door.

Begin met de wintervoeding vanaf november. Ook na de winter kun je met mate blijven voeren.

Als de vogels eieren leggen en jongen hebben, kunnen ze wel iets extra's gebruiken.

Hetzelfde geldt voor de late zomer, wanneer de rui intreedt. Meestal vinden vogels zelf voldoende voedsel, maar met slecht weer kunnen ze je hulp goed gebruiken....

Over smaak valt niet te twisten

Hieronder wat tips over wat je het beste kunt voeren aan de verschillende vogelsoorten in je tuin:

- Merel, kransvogel, koperwiek, zanglijster en spreeuw: Deze groep vogels kun je voeren op een strooiplaats op de grond. Geef ze brood, geweldige krenten en rozijnen, geraspte kaas, fruit, schillen, klokhuizen, alle soorten bessen, gekookte rijst of aardappel
- Koolmees, pimpelmees, kuifmees, zwarte mees en staartmees: Voeren op de voedertafel of -huisje en ophangen in bomen of struiken (buiten het bereik van katten). Geef ze vetbollen, ongebrande en ongezoeten pinda's, halve kokosnoot, vogelzaad, zonnepitten
- Specht, boomklever en boomkruiper: Voer op een rustige plek in de tuin. Maak het voer vast aan takken of boomstammen. Geef ze spekzwoerd, ongezoeten pinda's en noten, vetbollen, zonnepitten, kaas zonder korst, ongezoeten pindakaas (aan de boom smeren)
- Huismus, ringmus, vink, keep en groenling: Voedsel op de grond strooien maar op de voedertafel kan ook. Geef ze: bruin brood, onkruidzaden, gemengd strooizaad, zonnepitten.
- Winterkoning, heggemus en roodborst: Dit zijn kieskeurige insectenetertjes en vaak nog schuw ook. Op de voedertafel komen ze niet graag. Zet het voer in schaaltes onder heggen of struiken. Geef ze universeel voer, meelwormen, broodkruimels, maden, larven, ongekookte haveremout. <http://www.freewebs.com/belevenissen-van-een-tuinkabouter/beesjesvogelsvoederen.htm>

☺ Bedstro of Walstro kreeg deze naam, omdat het vroeger gebruikt werd om wiegen, kussens en matrassen van bedden mee te vullen. Buiten walstro of bedstro is er nog een derde naam; er wordt ook wel gesproken van wiegstro. Wiegstro komt van het Middel-Dietse wal, hetgeen wieg betekent. De plant heeft dunne stelen met kleine blaadjes en bloemen. In gedroogde vorm ziet het eruit als fijn stro

Zelf vetbollen maken

1. Meng in een grote kom universeel vogelvoer, muesli, rozijnen, pinda's etc. Je kunt ook speciaal voer voor insectenetters gebruiken.
2. Smelt in een pan enige blokken Ossenvet of iets dergelijks. Als het helemaal gesmolten is laat je het afkoelen tot het mengsel dik begint te worden. Meng dan het mengsel erdoorheen en laat nog wat verder afkoelen.
3. Wanneer het mengsel zover is afgekoeld dat je het kunt kneden, doe je het in bekertjes waarin je eerder al een spijker aan een touwtje hebt gehangen.
4. Wanneer de blokken hard geworden zijn, kun je de bekertjes ervanaf pellen.
5. Je kunt ze nu ophangen op een plek waar de vogels er veilig van kunnen eten (buiten het bereik van katten en eventuele roofvogels!).

Meer weten?

Filmpjes:

- [Vetbollen maken](#)
- [Vogelvoeder](#)
- [Een tuin vol vogels - winter](#)
- [Vogels in de winter](#)
- [Wel of niet voeren?](#)
- [Voederhuis bouwen](#)

Meer lezen:

- [Wanneer vogels voeren?](#)
- [Wat is goed voer?](#)
- [Hoe voeren?](#)
- [Welke vogel eet wat?](#)

Bezoek een tuin in kerstfeer

30-11 / 12-12 Christmas Fair Saints & Angels bij Tuingod Foltz, Meeden

06-12 / 09-12 Kerst op de Keukenhof

06-12 / 09-12 Kerstfair op Heerlijkheid Mariënwaerd, Beesd

12-12 / 16-12 Zilveren kerst op Middachten, De Steeg

13-12 / 16-12 Harvest Winter Fair "Winterlicht" op landgoed Wouwse Plantage

14-12 / 16-12 Kerstgroenmarkt in Trompenburg Tuinen & Arboretum, Rotterdam

Onderhoud van tuinmeubelen

Goed onderhouden tuinmeubels gaan langer mee. Het is dan ook aan te raden ze te onderhouden. Controleer regelmatig op rot en scheurtjes. Scheurtjes ontstaan als een nat meubel te snel opdroogt in de felle zon. Om opstijgend vocht via de poten te voorkomen kunt je deze beschermen met rubberen of kunststof voetjes.

Teak

Onbehandeld teak zal in de open lucht op den duur ververen tot zilvergrijs. Hoe lang het duurt totdat deze kleurverandering optreedt hangt af van de mate van blootstelling aan verschillende klimaatomstandigheden. Om hun originele staat te bewaren, volstaat het om ze af en toe eens in te strijken met een teakolie die je kan vinden in doe-het-zelfzaken. Voor de winter ingaat kun je de tuinmeubelen het beste opslaan in een droge, niet-verwarmde ruimte. Heb je hiervoor geen ruimte en moet je ze buiten laten staan, dan kun je ze het best beschermen met een stoffen doek waardoor luchtcirculatie mogelijk blijft.

Een jaarlijkse grondige reinigingsbeurt is nodig bij teak tuinmeubels zodat ze in goede staat blijven. Teakhout leeft op door een jaarlijkse schoonmaakbeurt met een zeepsopje om het vuil te verwijderen. Je

kunt ook een hogedrukspuit gebruiken, let dan op dat je genoeg afstand (15-20 cm) bewaart. De krachtige waterstraal zou anders wel eens het hout kunnen beschadigen waardoor juist versnelde algengroei optreedt.

Voor het verwijderen van vetvlekken gebruik je een ontvettingsmiddel en een zachte borstel. Daarna afspoelen met schoon water.

Rotan

Rotan is zeer poreus en laat zich zeer gemakkelijk buigen. Alleen ongeschilderde rotanmeubelen zijn geschikt voor buitengebruik. Ze zijn te herkennen aan de harde gele/loogachtige bast, voorzien van een aantal lagen lak. Maak ze minstens één maal per jaar schoon met water en zeep.

Aluminium en kunststof

Indien er vuil en aanslag op het meubel zit, kun je dit het beste verwijderen met lauw water en een zachte spons of borstel. Gebruik nooit agressieve schoonmaakmiddelen.

Bouw een dierenhotel

We kunnen solitaire bijen en andere nuttige insecten helpen door ze een nest- c.q. overwinteringsgelegenheid aan te bieden. Een insectenhotel maken uit een houtblok is één van de vele mogelijkheden. Het is niet alleen leuk en leerzaam maar bovendien belangrijk. Belangrijk omdat insecten nodig zijn voor de bestuiving en dus bij het voortbestaan van vele gewassen en (wilde) planten.

Benodigd materiaal

Enkele houtblokken, wat ophanghaakjes en een stukje dakleer. De houtblokken moeten onbeschilderd zijn en liefst al wat ouder. De voorkeur gaat uit naar hardhout dat niet bloedt zoals eik of kastanje. Beter geen zacht hout omdat dat te vezelig is. Bij vochtig weer kunnen hierdoor de vleugels worden beschadigd.

Werkwijze

Boor gaten van verschillende diameter variërend van 2 tot 12 mm. Laat één zijde van de boorgaten dicht. Houd de diepte van een normale boorlengte aan en boor de gaten schots en scheef door elkaar. Als je de gaten allemaal op een rijtje te laten boren kunnen de bijen moeite krijgen bij de oriëntatie. De gaten mogen zowel horizontaal, diagonaal of zelfs verticaal worden geboord.

Ophangen

De houtblokken kunnen worden opgehangen op een droog, beschut en zonnig plekje. Bij voorkeur een beetje uit de wind. De ophanghoogte maakt niet zoveel uit maar voor goede observaties is op kijkhoogte wel zo makkelijk.

Wees creatief!

Als je je maar aan bovenstaande regels houdt, kun je van je insectenhotel natuurlijk de mooiste kunstwerken maken!

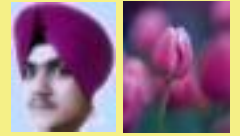
En als je niet zo handig bent....

Bind dan een bundeltje strootjes, holle stengels en/of stukjes bamboe bij elkaar en hang deze op een beschut plekje. Ook hiervoor zullen de gevleugelde zesvoeters je dankbaar zijn!

Meekijken

Kinderen (en zij niet alleen!) zijn dol op solitaire bijen omdat ze zich makkelijk laten bekijken. Het is leuk om voor hen enkele glazen buisjes of doorzichtige limonaderietjes in de boorgaten te steken. Het uitstekende gedeelte met zwarte tape afplakken i.v.m. naar binnen reflecterend licht. Ook solitaire wespen als de pottenbakkerswesp en allerlei belagers als sluipwespen, blauwroodgekleurde goudwespen laten zich ook mooi bekijken.

- ☺ De Tulp werd genoemd naar het Perzische woord turban, hetgeen tulband betekent. Men vond dat de plant op een turban leek.

- ☺ De paardenbloem is bekend om zijn witgrijze pluisjesbol als de gele bloem verdwijnt. Wanneer je alle pluisjes in één keer wegblaast, mag je een wens doen -volgens een oud volksgebruik of ritueel- die dan ook uit zal komen.

In Amerika wordt de paardenbloem vanwege deze wenspluisjes in de volksmond soms dan ook Wishflower genoemd.

Hergebruik

Vele houtbewoners gebruiken volgend jaar de boorgaten opnieuw na ze eerste te hebben schoongemaakt. Door het ophangen van bijenhôtels wordt slechts een bescheiden deel van de in ons land voorkomende soorten bijen geholpen. Er zijn nog vele andere mogelijkheden om ook andere solitaire soorten te helpen. Te denken valt aan steen met gaatjes, leemwandjes en kleiblokken met gaatjes, kistjes met lege slakkenhuisjes, zandhoopjes, bosjes samengebonden merghoudende takjes of een conservenblik gevuld met limonaderietjes enz.

Uitbreiding

Als je behalve insecten ook kleine zoogdieren wil helpen met overwinteren, leg je een flinke stapel grotere en kleinere takjes onder het insectenhotel. Hier kunnen egeltjes en muisjes overwinteren.

Herinnering aan je tuin: Maak een herbarium!

Een herbarium is een mooie herinnering aan alles wat in je tuin heeft gegroeid. Het is persoonlijker dan foto's. Wanneer je een herbarium op de juiste wijze maakt dan kan deze ook heel lang bewaard worden. Een herbarium is eigenlijk een verzameling gedroogde bloemen en planten. Verzameld bij elkaar in een map. Elke plant wordt gedroogd en op papier geplakt. Daarbij wordt doorgaans de Nederlandse naam geschreven. De botanische (of Latijnse) naam, vindplaats en datum.

Wanneer kun je het beste je planten zoeken voor je herbarium ?

De bloemen/bladeren die je nodig hebt kun je het beste plukken op een mooie droge dag. Doe dit in de middag want dan hebben de bloemen het meeste water verdampt die dag. De kans dat drogen goed gaat is dan het grootste. De bloemen kunnen niet te lang zonder water, ook al wil je ze drogen. Het beste is dan ook om ze thuis eerst gewoon op de vaas te zetten.

Hoe kun je optimaal je planten drogen voor je herbarium?

Er zijn in de handel zijn speciale droogplankjes te koop. Het droogplankje bestaat uit 2 houten plankjes met op alle 4 de hoeken een bout met een schroef. Tussen de plankjes ligt vaak een aantal kartonnen blaadjes. Een dergelijk droogplankje is ook heel goed zelf te maken. Het kan ook nog eenvoudiger. Leg de te drogen plantdelen tussen twee stukjes keukenpapier en stop dit in een boek. Zet dit terug in de kast. De boeken moeten wel strak tegen elkaar staan.

Wanneer je de planten te drogen legt, let dan goed op dat alles zo ligt dat je het in gedroogde vorm mooi zou vinden. Hoe sneller de bloemen of planten drogen, hoe beter de kleur erin blijft. Daarom is het zo belangrijk dat ze heel droog worden geplukt. Doe tussen de kartonnetjes nog wat wc of keukenrol papier. Daartussen leg je voorzichtig de bloemen. Dit papier is sterk vocht op zuigend. Wil je de bloemen snel droog hebben, dan is het verstandig om elke dag alles even open te maken en het papier voor nieuw te vervangen. Het duurt dan enkele dagen en de bloemen zijn gedroogd.

Maak een mooie presentatie van je herbarium

Een herbarium kan een leven lang mee, dus je wil er wel wat moois van maken. Neem papier met een heel licht printje. Heel licht, want de nadruk moet wel op de planten liggen. Schrijf de namen op aparte papiertjes die je erbij doet. Gaat er dan iets mis, dan kun je dat eenvoudig opnieuw doen. Behalve de droge feiten, kun je er ook je persoonlijke herinneringen bij noteren. Bewaar je herbarium op een droge koele plaats.

- © De honingzwam (*Armillaria ostoyae*) in de Amerikaanse staat Oregon is naar schatting 2.400 jaar oud en heeft een ondergronds mycelium met een omvang van 890 hectare. Daarmee is deze schimmel het grootste organisme ter wereld.

Allemaal beesjes: Rooie rakers!

Tuinkabouters die tuinieren in een bosrijk gebied, hebben grote kans dat er één of meerdere eekhoorns in hun tuin hun intrek hebben genomen. In tegenstelling tot wat de meeste mensen denken, eten eekhoorns niet zo graag eikels. De naam 'eekhoorn' of in het Duits 'Eichhörnchen' is dus niet echt goed gekozen. Beter is dan de Latijnse naam 'Sciurus'. Deze komt van het oud-Griekse 'skia' (= schaduw) en 'oura' (= staart), dus een beestje dat in de schaduw van zijn staart zit...

Meer weten?

Filmpjes:

- [Eekhoornvoederhuis](http://www.youtube.com/watch?v=IREcB4sAqJ4) <http://www.youtube.com/watch?v=IREcB4sAqJ4>
- [Genieten van eekhoorns](#)

Meer lezen:

- [De eekhoorn](#)
- [Eekhoorns voeren](#)
- [Eekhoorn lakken](#)

Voedsel

Wat eten eekhoorns dan wel? In de herfst doen ze zich tegoed aan allerlei zaden van bomen. Aan bomen met kleine zaadjes hebben eekhoorns niet zo veel. Dennen- en sparappels hebben ook vrij kleine zaadjes, waardoor een eekhoorn er een honderdtal per dag moet eten om genoeg te hebben. Daarom zijn eekhoorns in naaldbossen tijdens de dag ook meer actief. In loofbossen hebben ze sneller voldoende eten bijeen: een paar grote hazelnoten en hun buikje zit vol. Hier hebben ze tijd voor een siësta waarna ze verder gaan zoeken.

Eekhoorns leggen in de herfst een wintervoorraad aan, waarbij ze de zaden met 1 of 2 in een ondiep putje in de grond stoppen. Een deel van deze zaden vinden ze achteraf niet meer terug, en zo zorgen ze mee voor de verspreiding van een aantal boomsoorten.

De zaden die ze wel terugvinden (waarschijnlijk op basis van de geur) kunnen ook door andere eekhoorns in de grond gestopt zijn. In de lente vind je zo regelmatig een putje in het bos met ernaast 2 helften van een hazelnoot: hier heeft de eekhoorn een wintervoorraad opgegraven en verorberd.

In de lente, wanneer de voedselvoorraden op zijn, schakelen eekhoorns over op allerlei andere voedselitems. Ze eten dan knoppen, scheuten, bloemen, insecten, insectengallen, rupsen, eieren, jonge vogeltjes, paddestoelen, (korst)mossen enzomeer. Later op het jaar komen daar ook nog allerlei bessen bij. Vanaf juli neemt het aandeel zaden in hun dieet weer toe. Eekhoorns moeten af en toe ook water drinken, want het vocht dat ze uit hun voedsel halen is niet voldoende.

Vraatsporen herkennen

Bij eekhoorns zitten de onderkaakshelften niet vast aan elkaar. Hierdoor kunnen ze hun onderkaken gebruiken als een soort hefboom om noten open te wrikken. Aan dennen- en sparappels heeft een eekhoorn meer werk. Hij begint de schubben aan de basis af te bijten om de zaadjes eronder uit te halen en werkt zich zo een weg naar de top toe.

Onder de boom waar hij zitten eten heeft, vind je dan de kernen en schubben van de dennen- en sparappels terug. Soms spreekt men ook van links- en rechtshandige eekhoorns, omdat het knaagpatroon op de kernen van de dennenappels langs links of rechts naar de top draait. Niemand heeft echter al onderzocht of eenzelfde eekhoorn zijn dennenappels altijd op dezelfde manier vasthoudt. Vraatsporen aan andere zaden, zoals kastanjes of eikels, zijn meestal moeilijk te onderscheiden.

Voortplanting

Het zijn ook slimme beestjes. Ze hebben wat noten betreft een prima inschattingvermogen: al vroeg in de zomer weten ze hoe groot de te verwachten oogst zal zijn. Als het er veelbelovend uitziet, brengen ze meer jongen ter wereld. Wetenschappers kwamen tot deze bevinding nadat ze de voortplanting van zowel de Amerikaanse als de Euraziatische rode eekhoorn onderzochten in Canada, België en Italië. Rode eekhoorns blijken dus op een slimme manier aan voortplanting te doen, afhankelijk van het beschikbare voedsel in het najaar.

- ☺ De grootste bloem is die van de Rafflesia, de Aasbloem. Deze heeft een diameter van bijna 1 m. Het gewicht kan oplopen tot 11 kg.
- ☺ De broodboom (Sri Lanka en India) draagt de grootste van alle vruchten. Een broodboomvrucht kan om en nabij de 25 kg. wegen.
- ☺ De oudste boom ter wereld is zo'n 4.767 jaar oud. Het is een 'borstelkegel' pijnboom in Californië. Men heeft hem 'Methuselah' genoemd.
- ☺ De raffiapalm (Madagascar) heeft de grootste bladeren. Deze kunnen wel een lengte van 12,2 m. bereiken.
- ☺ De hoogste boom in de wereld is de Californische Reuzensequoia. Hij kan 83 m. hoog worden.
- ☺ De Groene Knolzwam is waarschijnlijk de giftigste paddenstoel ter wereld. Zelfs een heel klein stukje ervan is al dodelijk.

Eekhoorns zijn solitaire dieren: ze leven het hele jaar door alleen. Als je meerdere eekhoorns tezamen ziet, gaat het ofwel om een achtervolging om te paren, ofwel om een vrouwtje met jongen, ofwel om enkele eekhoorns die samen zitten te eten op een plaats waar voldoende voedsel aanwezig is.

Eekhoorns hebben twee voortplantingsperiodes: in januari-februari en mei-juni.

Tijdens deze paarperiodes is het vrouwtje telkens 1 dag vruchtbaar. Die dag wordt ze achterna gezeten door 2 à 4 mannetjes. Deze eekhoorns cirkelen achter elkaar de bomen in en uit en hebben dan voor weinig anders aandacht. Na de paring jaagt het vrouwtje het mannetje weg.

Na een draagtijd van 38-40 dagen worden er 2 à 4 (tot 6) jongen geboren. Deze worden door de moeder opgevoed; de vader heeft er na de paring verder niets meer mee te maken. Na twee maanden gaan de jongen mee op stap met de moeder en na drie maanden verjaagt de moeder hen en moeten ze een eigen woongebied gaan zoeken. Hoe meer voedsel in het geboortegebied, hoe groter de kans dat de jongen zich in de buurt gaan vestigen. Dit geldt zeker als er lege woongebieden in de buurt zijn, bijvoorbeeld doordat een volwassen dier gestorven is.

Winterslaap

Boomeekhoorns, waartoe onze inheemse rode eekhoorn behoort, houden geen winterslaap. Ze zijn tijdens de winter wel minder lang actief, vooral in de voormiddag. Vanaf 's middags kruipen ze in hun nest om niet teveel energie te verliezen.

Levensduur

Een eekhoorn wordt gemiddeld maar 2 à 3 jaar oud. De meeste jongen komen zelfs hun eerste winter niet door. In gevangenschap leven eekhoorns langer. Roofdieren is een van de doodsoorzaken. De belangrijkste zijn boommarter en havik. Een boommarter is de enige die een eekhoorn echt kan achtervolgen door de bomen. Daarnaast worden eekhoorns ook gepakt door andere marterachtigen en (roof)vogels, zoals wezels en kraaien (die jongen uit het nest kunnen roven), bunzingen (die eekhoorns vooral pakken in het voorjaar als ze op de grond foerageren), steenmarters, hermelijnen, sperwers en buizerds. Ook vossen, grote uilen en wilde en tamme katten vangen eekhoorns. In meer bewoonde gebieden is het verkeer een belangrijke doodsoorzaak. Ze moeten hier vaak de weg oversteken op zoek naar voldoende voedsel.

Maken eekhoorns geluid?

Eekhoorns maken verschillende geluiden, zoals 'tjuk tjuk' of fijne klaterende geluidjes. Ze doen dat vooral als ze opgeschrikt worden of als ze zich niet op hun gemak voelen. Hierbij zwaaien ze meestal met hun staart heen en weer. Ook tijdens gevechten maken eekhoorns geluid. Vrouwtjes communiceren via geluid met hun jongen.

- ☺ De snelste groeier ter wereld is de Reuzenbamboe. Deze krachtpatser groeit tot wel 90 cm per dag.
- ☺ De hoogste bloem ter wereld is de Reuzenaronskelk (Sumatra). Wanneer deze plant gaat bloeien kan die een hoogte bereiken van wel 3 meter. De plant bloeit in het wild ongeveer om de 3 jaar.
- ☺ De dieptste wortelende plant is de wilde vijg. Dit komt omdat deze soms op zeer droge plaatsen voorkomt. Het water is dan diep te zoeken. Waar veel andere planten niet zouden kunnen overleven, overleeft dan wel de wilde vijg. De vijg kan dan wortels krijgen tot 1.20 diep.
- ☺ De kleinste bloeiende plant is een kroos soort. Het gaat om de australisch kroos. Dit kroos is zo klein dat je het net kunt zien. De bloemen zijn met het blote oog niet meer waar te nemen. De plant heeft een doorsnede van 0,06 mm. Elk kroos blaadje is namelijk een zelfstandige plant.

Afwijkende kleuren en soorten

De pelskleur van onze inheemse 'rode' eekhoorn kan vrij sterk variëren, van rood over grijs, bruin en zandkleurig tot zwart. De pels heeft ook niet steeds volledig dezelfde kleur. Zo kan een eekhoorn een rood lichaam hebben met een volledig zwarte staart. Bij de wintervacht zijn de flanken grijzer. Ook albino eekhoorns (witte pels met rode ogen) komen af en toe voor.

Maar het zou natuurlijk altijd kunnen dat hier, zoals op meer plaatsen in Europa, de Noord-Amerikaanse grijze eekhoorn opduikt. Deze eekhoornsoort verdringt de rode eekhoorn omdat ze wel eikels eten en dus een voedselvoordeel hebben. Daarnaast kunnen grijze eekhoorns drager zijn van een virus, waar ze zelf niet ziek van worden maar dat ze kunnen overdragen op rode eekhoorns, die er meestal aan sterven. Ook veroorzaken ze serieuze schade aan bomen door het rondom afstrippen van de schors. Grijze eekhoorns kan je herkennen aan hun grijze kleur, maar omdat hun poten en flanken een beetje rood kunnen zijn, is het onderscheid met rode eekhoorns lang niet altijd eenvoudig. Andere kenmerken die hen van de rode eekhoorn onderscheiden, zijn de veel ratachtigere kop, het ontbreken van de oorpluimen en het veel hogere gewicht.

De Noord-Amerikaanse grijze eekhoorn staat ook preventief in de wet vermeld: hij mag niet gehouden, gekweekt, vervoerd of verhandeld worden. Tot nu toe zijn er gelukkig nog geen zekere waarnemingen van deze soort in Nederland en Vlaanderen. Mocht je er toch één zien, meldt dit dan bij het Ministerie van Landbouw.

In Vlaanderen komen ook Aziatische grondeekhoorns voor. Die zijn veel kleiner en hun pels is bruin met 5 zwarte lengtestrepen op de rug. De grootste populatie van deze grondeekhoorns bevindt zich bij Brussel. Deze grondeekhoorns benadelen inheemse soorten (vogels, zoogdieren) omdat ze in hoge dichtheden kunnen voorkomen en veel voedsel verzamelen (voor hun wintervoorraad). Zo zijn ze - zeker in jaren met weinig zaden - voedselconcurrenten voor onze inheemse zaadeters.

Een eekhoornvriendelijke tuin

Wanneer een eekhoorn zich vestigt, blijft hij meestal zijn hele leven in hetzelfde woongebied. De grootte van dit woongebied hangt af van het voedselaanbod. In naaldbossen is het voedsel gelijkmatig verdeeld. Er is hier dus elk jaar overal vrij veel voedsel aanwezig. Eekhoorns hebben daarom in naaldbossen voldoende aan een woongebied van 2 à 4 hectare. Ze komen er in grotere getale voor dan in loofbossen.

De grootte van het woongebied varieert niet alleen tussen verschillende bostypes, maar ook tussen de seizoenen. In de herfst is er meer voedsel en zijn de woongebieden kleiner. Tot slot speelt ook het geslacht van de eekhoorn een rol bij de grootte van het woongebied. Mannetjes hebben grotere, onderling overlappende woongebieden. Deze overlappen met de woongebieden van verschillende vrouwtjes, om een zo groot mogelijk paarsucces te hebben. De vrouwtjes hebben kleinere woongebieden, vooral als ze jongen hebben. Dan verdedigen ze een klein gebiedje met voldoende voedsel om hun jongen op te voeden.

De meeste tuinen zijn dus niet groot genoeg om een eekhoorn permanent in te laten overleven. Als een eekhoorn verschillende tuinen samen gebruikt, kan dat wel voldoende zijn. Ook door de eekhoorns bij te voederen, kunnen ze langere

tijd op een kleine oppervlakte overleven. Als je een eekhoorn in je tuin hebt, zou het dus kunnen dat hij daar langere tijd blijft

omdat je hem eten geeft, maar dat hij in het parseizoen toch vertrekt, op zoek naar een partner.

Eekhoorns bouwen bolvormige nesten met veel bladeren aan de buitenzijde, ofwel gebruiken ze een boomholte. Het ophangen van nestkastjes is dus niet noodzakelijk voor eekhoorns, maar ze maken er wel gebruik van en het is soms een handige methode om ze goed te kunnen observeren.

Hoe maak je een eekhoornnestkastje? Een kastje van 20 x 20 x 20 cm is voldoende groot, want de eekhoorn rolt zich er volledig in op. Het deksel maak je liever niet volledig vast, zodat je af en toe eens kan controleren wat er in het nestkastje zit. De ronde ingangsoopening is 5 cm diameter en zit aan de achterzijde van het nestkastje tegen de stam. Hierdoor zullen er niet zo gemakkelijk vogels in kruipen. Aan de achterzijde bevestig je 2 horizontale latjes van enkele cm dik. Hierdoor is er wat meer ruimte tussen het nestkastje en de boom, zodat de eekhoorn gemakkelijk via de opening naar binnen kan. De hoogte waarop het nestkastje opgehangen wordt, is niet zo belangrijk (4 meter is al hoog genoeg). Het moet wel wat beschermt hangen. Een nestkastje in een alleenstaande kale boom zal niet vlug bezet worden. Het kan een tijdje duren eer een eekhoorn het nestkastje gaat gebruiken, aangezien eekhoorns ook zelf nesten bouwen. In het nestkastje maakt de eekhoorn dan gewoonlijk een nest van afgestripte bast (ziet ros en is goed herkenbaar) en mogelijk ook mos, varens en dergelijke.

Eekhoorns worden soms ook aangetoffen in mezenkastjes (bijvoorbeeld als een specht de opening groter heeft gemaakt), zelfs als die slechts op borsthoogte tegen een boomstam hangen. Als ze daar jongen in krijgen, zijn ze wel genoodzaakt om te verhuizen naar een groter, zelfgebouwd nest wanneer de jongen groter worden.

Eekhoorns je tuin in lokken

Eekhoorns zijn beschermde zoogdieren in Nederland en Vlaanderen, wat betekent dat het verboden is om ze te verkopen, in gevangenschap te houden, ze te verplaatsen enzovoort. Ergens eekhoorns gaan vangen om in je tuin los te laten, is dus verboden. De kans is ook klein dat de losgelaten eekhoorns lang in je tuin gaan blijven of overleven, want anders zouden ze er wel vanzelf gekomen zijn. Als je in een bosrijke omgeving woont en er in je tuin geen eekhoorns zitten, kan dat verschillende oorzaken hebben: de oppervlakte is te klein, er is niet genoeg eten of de tuin is te sterk geïsoleerd.

Als de tuin te klein is of er is te weinig eten, dan heeft het geen zin om er eekhoorns los te laten, want die gaan dan op termijn toch niet overleven. Je zou dat kunnen oplossen door voedselbomen aan te planten, zoals hazelaar, tamme kastanje, notelaar of beuk. Je zou de eekhoorns ook kunnen bijvoederen, maar dan moet je zien dat het voedsel voldoende veelzijdig is en niet allerlei ongezonde dingen geven (zoals koekjes en gekookte aardappelen).

Is je tuin wel groot genoeg en is er wel voldoende eten, maar ligt hij te geïsoleerd, dan is de kans klein dat de eekhoorns er uit zichzelf terecht zullen komen. Maar ook dan is loslaten uit den boze, want hierdoor creëer je een geïsoleerde populatie met alle problemen vandien (zoals inteelt).

De enige oplossing hier is voor meer verbindingen met grotere bosgebieden zorgen, bijvoorbeeld door het aanplanten van houtkanten en bomenrijen (wat natuurlijk niet altijd gemakkelijk te realiseren is), en hopen dat er ooit eekhoorns terechtkomen. Eekhoorns zijn de laatste jaren sterk aan het uitbreiden en beginnen echt overal op te duiken, dus de kans bestaat dat ze de volgende jaren toch op natuurlijke wijze in je tuin terechtkomen.

Fotoalbums

In de vorm van [diashows](#) kun je hier zien wat er in De Hof zoal bloeit, hoe de Hof der Zoetheid verandert van een kale vlakte in een ware jungle en hoe de Keukenhof zich (eindelijk!) ontwikkelt. Je kunt er ook zien wie er in mijn tuinen op bezoek komen en zelfs Tuinkabouter's vakantieplaatjes bekijken. Dan zijn er nog de fotoalbums van tuinen die ik heb bezocht.

Het logboek

Er gebeurt weer van alles in mijn tuinen en eromheen. Het [logboek](#) is dan ook goed gevuld.

Zaden-aanbod

Ik bied veel soorten zaden aan. Er zitten er vast wel bij die je wil hebben. Je kunt ze vinden in de [zadenlijsten](#)!

Help!

Kom je tijdens het wandelen door mijn website een link tegen die het niet doet? Staat er informatie op die je niet duidelijk geformuleerd vindt? Heb je ideeën voor nieuwe onderwerpen? Laat het me weten!

De beste reclame is mond-op-mond reclame. Ik zou het erg op prijs stellen als je me een beetje op weg helpt en de mensen in je omgeving wijst op mijn site, zadenaanbod en nieuwsbrief! Ook als je andere ideeën hebt over het promoten van Tuinkabouter, hoor ik het graag van je...

- ☺ De sporen van een wolfsklauw zijn nogal brandbaar. Ze worden gebruikt bij shows van popgroepen als speciaal effect.
- ☺ Honderden jaren geleden, toen Vikingen Schotland binnenvielen, werden ze afgeremd door de *wilde distel*, waardoor de Schotten tijd hadden om te ontsnappen. Hierdoor werd de wilde distel de nationale bloem van Schotland.
- ☺ Wetenschappers ontdekten 's werelds oudste bloem in 2002, in het noordoosten van China. Deze bloem, *Archaeofructus Sinensis*, bloeide ongeveer 125 miljoen jaar geleden en leek op een waterlelie